

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАВЛЕННЯ СІАУЗА РЭСПУБЛІКАЎ БССР

№ 32 (995)

Субота, 7 жніўня 1954 года

Цана 50 кап.

Узбагаціць рэпертуар мастацкай самадзейнасці

Гарачыя дні цяпер на вёсцы. Шырока разгарнуліся ўборачныя работы — залатое калгаснае жыццё. Колькі песень складзена ў народзе пра гэтую самую прыгожую пару лета!

Асноўныя цяжары культурна-масавай работы ў час уборкі ўраджаю лёгка на плечы працаўнікоў раённых дамоў культуры. Амаль пры кожным доме арганізаваны агітбрыгады, якія на машынах, падводах або проста пешшу перабіраюцца з калгаса ў калгас і арганізуюць там даклады, гутаркі і канцэрты.

Валікую дапамогу працаўнікам калгасных паляў аказвае ў гэтыя дні і рабочая мастацкая самадзейнасць. Сотні агітбрыгад, арганізаваных на прадпрыемствах рэспублікі, выступаюць з канцэртнымі праграмамі на вёсцы. Брыгада Магілёўскага клуба прамакшэраў дала ў калгасе «Комінтэрн» неспрэчна на лузе, цікавы рознастайны канцэрт.

У мастацкую самадзейнасць уліваюцца дзесяткі новых калектываў, сотні новых удзельнікаў. У калгасах, саўгасах, МТС і раённых цэнтрах расце велізарная армія энтузіястаў народнай творчасці. Вельмі важна правільна накіроўваць творчую энергію народных талентаў, умець ўзначаліць нябачаны рух калгасных мас да мастацкай творчасці.

Вопыт іх правядзення паказаў, што ў кіраўніцтве сельскай самадзейнасці бясцэнна многа ведаў і сама сур'ёзна з іх — абмежаванасць рэпертуара, у першую чаргу, песеннага. Калі ўважліва азнаёміцца з праграмамі выступленняў на святах песні і на аглядах самадзейнасці, дык трэба прысціць да вываду, што добрых новых песень яшчэ вельмі мала.

Аргументат на правядзенню рэспубліканскага агляду сельскай самадзейнасці ведае пра ўсе гэтыя недахопы і чамусьці мірыцца з імі, спадзеючыся, відаць, што ўсё будзе добра. Безумоўна, у народных масах ёсць невывучаныя крыніцы творчай энергіі і талентаў, але сучасная дапамога ім і ўмець аператыўнае кіраўніцтва самадзейнасцю яшчэ больш дапамагіць у цудоўным росквіце.

Нельга мірыцца з чыноўніцкай абьякванасцю, асабліва там, дзе гутарка ідзе пра ідэйна-эстэтычнае выхаванне працоўных. Падрыхтоўка і правядзенне раённых, абласных і рэспубліканскага аглядаў сельскай самадзейнасці — адна з важнейшых задач, пастаўленых партыяй, і яе трэба вырашаць з глыбокай адказнасцю перад народам.

Дарогія госці

Гастролі ансамбля песні і танца Польскай арміі

Сёння ў Мінску пачынаюцца канцэрты ансамбля песні і танца Польскай арміі. Засяванна ў 1943 годзе, ансамбль з'яўляецца цяпер прафесійнай сталым калектывам, адным з найбольш выдатных музычных ансамбляў братняй Польшчы.

Калектыву ўзначальваюць: мастацкі кіраўнік, лаўрат Дзяржаўнай прэміі палкоўнік Тэадор Раткоўскі, музычны кіраўнік Адам Вернік, кіраўнік хору Мар'ян Завалскі, кіраўнік танцавальнай групы Антоні Каліноўскі і мастак Адам Скасоўскі.

Сярод салістаў ансамбля — вакалісты Бажэна Брун-Бараньска, Галіна Слоўніцка, Владыслава Міхалюк, Бернард Ладшы, Міхал Шпінскі, Владзімір Катарба, Генрых Пацеўскі, Ежы Кобза і іншыя.

У рэпертуары ансамбля — польскія народныя песні, творы польскіх, савецкіх кампазітараў, кампазітараў краін народнай дэма-

Таму канцэртныя праграмы шматлікіх калектываў вельмі ўжо аднастайныя і малацікавыя.

Можна было-б узбагаціць рэпертуар самадзейнасці творамі кампазітараў, але і гэтая справа робіцца таксама вельмі ўжо марудна. Рыхтуючыся да агляду, Рэспубліканскі Дом народнай творчасці запланаваў выдаць зборнік песень самадзейных кампазітараў. Агляд пачаўся, а зборнік яшчэ нават і не складзены. Таксама яшчэ ў стадыі падрыхтоўкі зборная праграма для вечара калгаснай самадзейнасці, у якую ўключаюцца канферанс, фельетон, вершы, песні, танцы.

За апошні час узросе попыт сельскіх драматычных гуртоў на аднаактовыя п'есы і асабліва на п'есы з такімі актуальнымі тэмамі, як барацьба з алкагалізмам і рэлігійнымі забобамі. Рэспубліканскі Дом народнай творчасці рашыў правесці ў дапамогу агляду конкурс на аднаактовыя п'есы. Задача добрая і сучасная. Але Міністэрства культуры БССР не захачае браць на сябе дадатковыя турботы і адмовілася ад конкурсу. А дарэмна. Мінуты конкурс даў больш дзесяці добрых аднаактовых п'ес, якіх надоўга ўвайшла ў рэпертуар. Якая-ж падстава была адмаўляцца ад конкурсу, калі патрэба ў п'есах яшчэ больш павялічылася?

Наогул трэба сказаць, што аднаактовыя драматычныя заставы па-за ўвагай некаторых арганізацый. Існуючая сістэма зацверджання п'ес у многіх аўтараў адбівае ахвоту пісаць. Для таго, каб п'еса трапіла на самадзейную сцэну, яна павінна прайсці па меншай меры пяць інстанцый. І кожная з іх лічыць сваім абавязкам уносіць «папраўкі», патрабаваць «дапрацоўкі» і г. д. Не ў кожнага аўтара хапае волі і настойлівасці задаволіць такую колькасць «паправаў», большасць з якіх не абавязковыя, як не абавязкова і такая колькасць інстанцый. Калі да гэтага яшчэ дадаць вельмі ўжо мізэрны аплату аднаактовай п'есы, дык стане зразумелым, чаму больш-менш здольныя пісьменнікі і драматургі цураюцца гэтай працы. І не даўна, што за першую п'есу 1954 года ў Рэспубліканскі Дом народнай творчасці паступіла толькі адна п'еса, якая заслугоўвае некаторай увагі.

За такое становішча з аднаактовай драматычнай павінна адказаць не толькі Міністэрства культуры, але і Саюз пісьменнікаў БССР, у работніцкаў яно нават перад сваім в'ездом не знаходзіцца часу пагаварыць аб гэтым жанры. Дзяржаўнае выдавецтва і часопісы амаль не друкуюць аднаактовых п'ес, як не друкуюць яны, між іншым, песень і іншых літаратурных матэрыялаў у дапамогу самадзейнасці.

Аргументат на правядзенню рэспубліканскага агляду сельскай самадзейнасці ведае пра ўсе гэтыя недахопы і чамусьці мірыцца з імі, спадзеючыся, відаць, што ўсё будзе добра. Безумоўна, у народных масах ёсць невывучаныя крыніцы творчай энергіі і талентаў, але сучасная дапамога ім і ўмець аператыўнае кіраўніцтва самадзейнасцю яшчэ больш дапамагіць у цудоўным росквіце.

Нельга мірыцца з чыноўніцкай абьякванасцю, асабліва там, дзе гутарка ідзе пра ідэйна-эстэтычнае выхаванне працоўных. Падрыхтоўка і правядзенне раённых, абласных і рэспубліканскага аглядаў сельскай самадзейнасці — адна з важнейшых задач, пастаўленых партыяй, і яе трэба вырашаць з глыбокай адказнасцю перад народам.

Імкліва ўверх узнімалася лёгкія калены павільён Узбэскай ССР. Захляпаюць рознакаляровыя вітражы павільёна Украіны, мазаічныя арнаменты выкананыя мастакамі Эстоніі. Падобту спыняюцца наведвальнікі выстаўкі ля здзіўляюча прыгожых павільёнаў Закаўказскіх і Сярэдняазійскіх рэспублік. Велічавы выгляд павільёнаў: «Земляробства», «Механізацыя і электрыфікацыя сельскай гаспадаркі», «Жывёлагадоўля».

Высока ў неба ўзлятаюць срэбраныя струмені вады фантана «Дружба народаў», які мае форму гіганцкага пазалочанага снапа. Вакол фантана стаіць 16 скульптур дзівач — сімвал дружбы брацкіх рэспублік-сясцёр.

Валікую тэрыторыю выстаўкі займаюць сады, плантацыі вінаграднай, гароды, экспанатныя пасевы збожжавых і тэхнічных культур, жывёлагадоўчыя фермы, сажалкі для водаплавучай ітшкі і карма, на выставцы пасаджана 400 тысяч шматгадовых і некалькі мільянаў летніх кветак.

Для таго, каб абысці ўсе 76 павільёнаў, пабываць у садах і жывёлагадоўчых фермах, трэба затраціць не менш месяца. Мы — у павільёне Беларускай рэспублікі. Кожны экспанат, кожны стэнд проста і

На Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы Павільён Беларускай ССР

Багатая і рознастайная Усесаюзная сельскагаспадарчая выстаўка сваімі архітэктурна-мастацкімі збудаваннямі.

Велічны і прыгожы галоўны ўваход з пазалочанай скульптурнай групай трактарыста і калгасніцы.

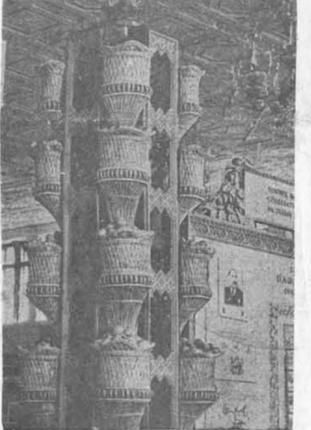
Чым далей казміліся да цэнтры выстаўкі, тым больш і шыраў раскрываецца велічыня размах новай нябачанай прыгажосці.

Галоўны павільён і павільён механізацыі займаюць і аб'ядноўваюць ансамбль збудаванняў Калгаснай плошчы і ў той-жа час з'яўляюцца цэнтральнай часткай усёй выстаўкі.

Значную цікавасць выклікае ансамбль павільёнаў жывёлагадоўчы. Нават у аддзелных кутках выстаўкі наведвальнікі знайдуць ўтульныя куткі, над якім з любоўю працавалі мастакі і архітэктары.

Велічавы і рознастайны па сваіх архітэктурна-мастацкіх формах Калгасная плошча з яе казачнымі фантанамі, басейнамі і рознакаляровымі дыянамі з жывых кветак. Плоскую акружаюць цудоўныя павільёны савецкіх рэспублік, у афармленні якіх скарыстана ўсё багацце нацыянальнага народнага мастацтва.

Прыцягвае ўвагу сваёй каланадай і высокай вежай павільён Беларускай ССР, пабудаваны па праекце архітэктараў Г. Захарава і З. Чарнышовай. Тэрыторыя

Высокі стэнд аформлены ажурнай разбой, дыяпазітавымі і натуральнымі экспанатамі. Фото Д. Смірнова.

Велічная арка галоўнага ўваходу ўводзіць у казачны горад паладаў, горад садоў і кветак.

Цікава сказаць, што тут самае прыгожае і цікавае. Кожны павільён, па-своёму арыгінальным і непаўторным, арка адлюстроўвае нацыянальныя асаблівасці Задатка народаў нашай неабсяжнай Радзімы.

Манументальная каланада павільёна Беларускай ССР упрыгожана гірляндамі пладоў і кветак з майлікі і беларускім арнаментом. Спакую вежу Крэмаля з рубінамі зоркамі паўтарае сабой вежа павільёна Маскоўскай, Разанскай, Тульскай, Калужскай і Бранскай абласцей. Каланада напамінае Ленінград і Поўночнага захаду напамінае Зімі пацал.

Імкліва ўверх узнімалася лёгкія калены павільён Узбэскай ССР. Захляпаюць рознакаляровыя вітражы павільёна Украіны, мазаічныя арнаменты выкананыя мастакамі Эстоніі. Падобту спыняюцца наведвальнікі выстаўкі ля здзіўляюча прыгожых павільёнаў Закаўказскіх і Сярэдняазійскіх рэспублік. Велічавы выгляд павільёнаў: «Земляробства», «Механізацыя і электрыфікацыя сельскай гаспадаркі», «Жывёлагадоўля».

Высока ў неба ўзлятаюць срэбраныя струмені вады фантана «Дружба народаў», які мае форму гіганцкага пазалочанага снапа. Вакол фантана стаіць 16 скульптур дзівач — сімвал дружбы брацкіх рэспублік-сясцёр. Валікую тэрыторыю выстаўкі займаюць сады, плантацыі вінаграднай, гароды, экспанатныя пасевы збожжавых і тэхнічных культур, жывёлагадоўчыя фермы, сажалкі для водаплавучай ітшкі і карма, на выставцы пасаджана 400 тысяч шматгадовых і некалькі мільянаў летніх кветак. Для таго, каб абысці ўсе 76 павільёнаў, пабываць у садах і жывёлагадоўчых фермах, трэба затраціць не менш месяца. Мы — у павільёне Беларускай рэспублікі. Кожны экспанат, кожны стэнд проста і

- Першая старонка. Перадавы. — Узбагаціць рэпертуар мастацкай самадзейнасці. П. Гаўрыленка. — Павільён Беларускай ССР. Я. Данская. — У першыя дні. Другая старонка. Я. Колас. — На ростанях. Н. Кіслік. — Яшчэ раз аб перакладах. Р. Няхай. — Крытыка і жыццё.

- Трэцяя старонка. Д. Арлоў. — Тэатр сучаснай п'есы. Ус. Кухта. — Сустрэчы з маскоўскімі сябрамі. Б. Смольскі. — Таленавіты кампазітар. Чацвёртая старонка. П. Кабарэўскі. — У рэспубліцы «Пенатах». В. Івашын. — Новае аб зборніку Цёткі «Скрыпка Беларускай». В. Смольскі. А. Артабалеўскі. — Фільмы на паліцах. Хроніка культурнага жыцця.

Павільён Беларускай ССР. Фото Н. Граноўскага. (Фотхроніка ТАСС).

вакол павільёна абсаджана раслінамі, характэрнымі для флоры Беларускай ССР. Збудаванне вызначаецца сваёй строгай масіўнай каланадай, якая ўтварае перад уваходам поўнавалыныя порцікі.

Пярэдні рад калон упрыгожаны беларускім народным арнаментом, на ўнутраных калонах — каларовыя гірлянды, сплеленыя з садовымі і гароднінамі.

Над порцікам у цэнтральнай частцы ўманціраваны аб'яваным залатой смальтай картуш, складзены са сцягоў і беларускага герба.

Вакавыя часткі будынка завяршаюцца скульптурнымі групамі «Воіна і партызана» (скульптара С. Селіханова), «Рабочы і калгасніца» (скульптара А. Гаёвава). Павільён выцягвае залучаная манументальная скульптура жанчыны са снапом і вінком, якая сімвалізуе вобраз Радзімы (скульптара А. Бембеля).

Над уваходам у павільён па ўсёй шырокай прыгожай стужкай напісана манументальная фрэска, якая адлюстроўвае працу, адпачынак, культуру беларускага народа. Па баках увахода, у нішах устаноўлены скульптуры легендарных герояў беларускага народа Н. Гасталы (праца А. Гаёвава) і К. Заслонова (праца С. Селіханова). Сярод масіўнай каланадай ўводнай залы размешчаны тэматычныя матэрыялы, якія расказвае аб утварэнні БССР, яе перамагненні, сельскай гаспадарцы і культуры. Частка матэрыялаў размешчана на строгіх на сваёй канструкцыі светлых стэндах, акаймаваных натуральнай і ажурнай лепкай, частка — на чырвоных дыянах.

Арнаментальныя малюнак на дыянах выкананы па матывах славянскіх паясоў. Стэнды і дыяны арганічна спалучаюцца з архітэктурнай падкрэслваюць строгае ўрачыства ўводнай залы. Дыяны зроблены рабочымі Віцебскага дыянава-плоснавага камбіната (мастакі В. Сенькіна і Ц. Кіміні).

У цэнтры залы на мармуровым п'едэстале устаноўлены скульптурныя групы «Ленін і Сталін» (праца З. Азгура).

У вестыбюлі злева і справа напісаны карціны на тэмы беларускай прыроды: «Белавеская пушча» і «Беларускі пейзаж» (праца мастака І. Давідовіча).

За каланадай ўводнай залы знаходзіцца вялікая светлая зала, у якой на стэндах размешчаны экспанаты выстаўкі. Стэнды па сваёй канструкцыі і дэкарацыйнаму афармленню дзеляцца шырока раскрыць тэматычны матэрыялы і размяшчэнне вялікую колькасць экспанатаў.

Усе стэнды акантаваны багатай разбой, малюнак якой складае народныя геаметрычныя арнаменты і спалучэнні з раслінным. (Разбой выкалікі рэзчыкі па дрэву майстры народнай творчасці К. Саломка і М. Кофман).

Праблема стэндаў упрыгожаны ручнікамі, расшытымі па матывах славянскіх пая-

соў. Ручнікі, паясы для аб'язкі снапоў, мяшкі падрыхтавалі работніцы Талочынскай фабрыкі «Чырвоны тэкстыльчык».

Больш двух год мастакі Беларускай брыгады маскоўскіх майстроў працавалі над афармленнем павільёна. Мастакі скарысталі ўсю рознастайнасць пластычных форм, каб найбольш шырока і выразна паказаць дасягненні перадавых калгасаў, саўгасаў і наватараў сельскай гаспадаркі БССР.

Прыгожа і багата па сваіх архітэктурна-мастацкіх формах выкананы абеліскі, у якіх спалучаюцца геаметрычная разбой з каларовымі дыяпазітавымі, з уманціраванымі натуральнымі экспанатамі. Ірка і з вялікім мастацкім густам аформлены стэнды калгасаў «Расцвет», «1-е Мая», плодагадоўнай станцыі Лопыца, калгасаў імя Гасталы, імя Жданова, «Комінтэрн», імя Варашылава, саўгаса «Ведрыца».

Сваім арыгінальным вырашэннем вызначаюць гэтыя мастацкія дыярамы па апрацоўцы ільну і асушцы бялот (праца мастака А. Чэбатарэўскага).

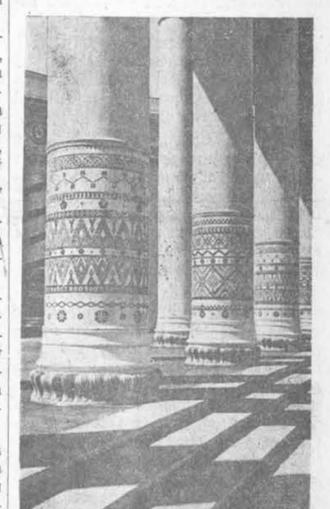
Над стандам Братіўскай МТС і Гальбоўскай раёна напісана пано «Механізацыя ўборка траў» (праца мастака В. Шпіркі). Над стандам «Культура» і ўваходам у кіназалу напісана пано, якое звяртае асаблівую ўвагу наведвальнікаў: «Культура калгаснага сяла» (праца мастакоў Н. Гусева і М. Манасона).

Наведвальнікам прадастаўляецца добра аформленая, утульная кіназала, дзе можна адпачыць і прагледзець кароткаметражныя фільмы, якія замацуе ўражанне ад прагляду беларускага павільёна.

Павільён асветлены багатымі люэстрамі, вырабленымі рабочымі шклозавода «Нёман». Плённая работа мастакоў і метадыстаў

дала магчымасць прыгожа і рознабакова паказаць у павільёне дасягненні рэспублікі ў галіне сельскай гаспадаркі, навукі і культуры.

П. ГАУРЫЛЕНКА, галоўны мастак павільёна Беларускай ССР.

Каланада вакол будынка павільёна Беларускай ССР. Фото Д. Смірнова.

У першыя дні

выразна вучаць, як дабівацца высокіх і ўстойлівых ураджаў. Шырока паказана дзейнасць перадавоў у рэспубліцы Братіўскай МТС, якая дапамагла 18 калгасам атрымаць высокі ўраджай.

Увагу наведвальнікаў прыцягвае дыярама па полі павільёна ідзе дэнакамабайн. Відаць роўныя рады саломкі і снапоў. Над дыярамай устаноўлены экран, на якім дэманструецца кароткаметражны кінонарама аб ільнаводстве ў дарэвалюцыйнай Беларусі і пры савецкай уладзе. У рэспубліцы за пасляваенныя гады выраста многа выдатных майстроў высокіх ураджаў ільну. Больш 500 калгаснікаў унагароджаны ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза. Ганаровага аванія Герояў Соцыялістычнай Працы ўдасцелены калгаснікі І. Аўдзюк, П. Калола, А. Гейман, М. Лытасяў, Р. Пятроўска і іншыя. Шырока паказаны ў павільёне дасягненні калгасаў Галубоўскага раёна і сельгасарцелі імя Варашылава Любачэскага раёна. Калгаснікі гэтых калгасаў дабіліся высокіх ураджаў ільну.

Калі гэтыя стэнды падоўгу затрымаюцца пажылыя калгасніцы, звышняя за Пухавіцкага раёна Марына Гушчына. Яна цікавіцца, які працуюць ільнаводцы рэспублікі, што можна ў іх пераняць.

— Густы і высокі вырас у нас лян, — расказвае яна. — Гаджу яго і ў людзей таксама добры ўраджай. У калгасе «Новае жыццё» Калінінскай вобласці брыгада Аляксандрава на плошчы 40 гектараў атрымала высокакачэснага валакна на 7,9 цэнтнера і 4,8 цэнтнера семя з гектара. Нам трэба многа папрацаваць, каб дабіцца такога ўраджаю. Выстаўка ў Маскве — гэта добрая школа для ўсіх, хто хоча дорабасуленна працаваць, хто хоча праславіць нашу рэспубліку выдатным ільном.

раёна Ульяна Балубцкая цэлы дзень правяла ў Беларускай павільёне. Асабліва ўважліва азнаёмілася яна з вопытам вырашчвання бульбы ў гэтым саўгасе.

Беларускія калгаснікі, якія прыхалі па выстаўку, і калгаснікі іншых абласцей і рэспублік Савецкага Саюза ўважліва знаёмяцца з вопытам работы калгаса «Расцвет» Кіраўскага раёна, гэтай буйнай шматпалатнай гаспадаркі. Свінарка Яўгенія Канапіцкая з калгаса «Сцяг камунізма» Тураўскага раёна, жывёлавод калгаса імя Маленкова Гомельскага раёна Марыя Аўрамцава запісалі ў свае бланкеты рэцэнзій кармленню свіней у калгасе «Расцвет».

Многа каштоўнага па вырощванні збожжавых культур, гародніны паказана на стэндах калгасаў «Комінтэрн» Магілёўскага раёна, імя Жданова Тураўскага раёна, імя Гасталы Мінскага раёна, «1 Мая» Слуцкага раёна і іншых. Упрыгожваюць павільён Беларускай рэспублікі экспанаты Беларускай плодагадоўчнай вопытнай станцыі. Станцыя прадставіла 39 новых гатункаў плодава-ягадных культур і 7 гароднінных. Наведвальнікі доўга разглядаюць новыя гатункі вядатных яблы, чаршань, сліў, вішняў, якія выведзены селекцыянерам Э. П. Сябаравай.

У раздзеле «Культура і народная творчасць» паказан росквіт культуры беларускага народа. Дыяграмы, табліцы расказваюць аб будаўніцтве сельскіх клубаў, бібліятэк, кіноўстаноў, тэатраў, вышэйшых навуковых устаноў і школ рэспублікі. Экспануюцца кнігі, выданія Дзяржаўнага выдавецтва БССР. Багата прадстаўлены раздзел «Народная творчасць». Тут прыгожыя дыяны, выштытыя мужчыныя кашулі, жаночыя сукенкі. Высокай якасцю работы вызначаецца Віцебская арцель імя 8 сакавіка. Вясонцы людскі наток уліваецца ў павільён «Механізацыя і электрыфікацыя сельскай гаспадаркі» — самы вялікі на выстаўцы. Наведвальнікі з цікавасцю аглядаюць камбайн «Сталін-8», сіласаўбачны камбайн «СК-2,6», канаваканалінікі і іншыя машыны. Усеўважліва цікавасць выклікае грузавы аўтамабіль-самазавод «МАЗ-525».

На Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы экскурсанты і наведвальнікі слухаюць лекцыі буйнейшых вучоных краіны, а таксама радавых калгаснікаў, майстроў высокіх ураджаў збожжавых і іншых культур, знатых жывёлаводаў.

Цэлым і радасным сустрэчы адбываюцца на выставцы. Калгаснікі Беларускай сустрэкаюцца з калгаснікамі Украіны, Літвы, Расійскай Федэрацыі і іншых брацкіх рэспублік. Некалькі год пераіваюцца паміж сабой беларуская дырка Софія Машакевіч з Давід-Гарадоўскага раёна з украінскай дыркай, Героём Соцыялістычнай Працы Будаўнік Бірычэнка. Яны спабарнічаюць паміж сабой. Украінская калгасніца паказала сваё кароў, расказала, як яна іх даглядае і корміць.

Аб сваім вопыце па доглядзе свіней расказала беларускім калгаснікам вядомая свінарка А. Люскова з Валодзьскай вобласці.

Ля галоўнага ўваходу грае духавы аркестр. У кінозале ідзе фільм «Дзе Марыны». У зільным тэатры выступае хор Пятніцкага, заснаванага капала Светніківа, ансамбль «Барозка». Цяпер на гастролі прыхаду Ленінградскі тэатр імя Ленінскага камсамола. У калгасным Доме культуры адбыўся канцэрт мастацкай самадзейнасці ўкраінскіх школьнікаў.

Толькі познім вечарам павідаюць удзельнікі і госці выстаўку. Незабыўны ўражанні засталіся ва ўсіх, хто пабываў у гэтым казачным горадзе. Я. ДАНСКАЯ. (Наш спецыяльны карэспандэнт). Масква, Усесаюзная сельскагаспадарчая выстаўка.

ДА ТРЭЦЯГА З'ЕЗДА ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ

Яшчэ раз аб перакладах

У нашай краіне, дзе шырока адкрыты народы доступу да скарбінцы сусветнай культуры, перакладаюцца штогод тысячы кніг. Чытачы брадзіць савецкіх рэспублік чытаюць на роднай мове класічную літаратуру народнаў СССР і замежную класіку, лепшыя творы сучасных пісьменнікаў. Перакладчыцкая справа, якая служыць умацаванню дружбы народаў, умацаванню культур, набыла ў нас нывышэйшыя размах і дасягнула высокага ўзроўню.

Значныя поспехі ў гэтай галіне ёсць і ў нашай рэспубліцы. Беларускі чытач мае на роднай мове творы класікаў марксізма, вялікую колькасць твораў мастацкай літаратуры. Толькі за пасляваенныя гады выйшлі на беларускай мове многія творы Н. Гоголя, Л. Талстога, І. Тургенева, рад паэтычных анталогій і зборнікаў. Штогод перакладаюцца шмат кніг сучасных савецкіх пісьменнікаў. Расце і майстэрства нашых перакладчыкаў.

Перакладчыцкая справа — справа творчая.

Выдатны рускі паэт В. Жукоўскі недарма называў перакладчыка сапернікам аўтара.

Іменна такія адносіны да перакладаў былі заўсёды выскаронай традыцыяй нашай літаратуры. Варта ўспомніць аб перакладчыцкай дзейнасці Я. Кушалы і Я. Коласа, якая з'яўляецца ўзорам сапраўднай творчасці ў гэтай галіне.

З любоўю займаюцца перакладамі К. Крапіва, П. Броўка, П. Глеба, Я. Брыль, М. Лужанін і многія іншыя. Складаная і працяглая праца А. Кушалы над перакладам «Еўгенія Онегіна» была сапраўды паэтычнай працай. Для таго, каб выступіць «сапернікам» вялікага Пушкіна, паэту патрэбны былі і высокае патхенне, і яснае ўсведамленне адназначнасці і выскаронасці гэтай справы.

Тое-ж можна сказаць і пра пераклад трагедыі В. Шэкспіра, зроблены К. Крапівай, Я. Семіжонавым, В. Шахмат'юм, і А. Волескім. Выхад аднагоміна В. Шэкспіра на беларускай мове — радасная падзея.

Але побач з выдатнымі дасягненнямі ў настановад перакладчыцкай справы ў рэспубліцы ёсць рад істотных заган, аб якіх нельга не гаварыць напярэдадні III з'езду беларускіх пісьменнікаў.

Трэба прама сказаць, што перакладчыцкая справа ў нас у значнай ступені выдасца стаяіхна, адсутнічае пэўны план арганізацыі перакладаў. Кідаецца ў вочы такая акалічнасць, што перакладамі мастацкіх твораў не заўсёды займаюцца тия, хто сапраўды мае і прызнанне, і туст, і творчы магчымасці для гэтай работы.

На працягу многіх год у якасці перакладчыка выступае П. Іоах. Ён перакладае творы ўсіх жанраў. Нямала потым прыходзіцца пацпе рэдактарам, каб нейкім чынам давесці работу П. Іоаха да ладу. Аднак і пасля гэтага пераклады яго застаюцца не на высокай узроўні. Можна напярэдадні перакладаў, але нельга-ж патрабаваць, каб яны паднялі сабой перакладчыка, каб выконвалі яго работу.

Пра нікую якасць перакладчыцкай работы П. Іоаха пісалася і ў партыйным друку. Не менш непатрабавальна і бесклапотна аднеслася рэдакцыя мастацкай літаратуры Дзяржаўнага выдавецтва БССР, даручыўшы пераклад «Каўказскай нявольніцы» (у перакладзе «Каўказскіх пазонік») Я. Талстога В. Лаўданскаму. Назват пасля значнага рэдагавання якасць перакладу нізкая. Вось некалькі прыкладаў, узятых у той паслядоўнасці, як яны знаходзяцца ў кнізе. «Пяць» на стар. 454 перакладца як «нагайка», а на стар. 466 та-ж «спілет» ужо «старанік». «Охотничья лошадь» ператваралца ў «быстра-ногага» каня (стар. 454); дарога, якая ў арыгінале ідзе «под гору» (г. зн. з гары), у перакладзе ідзе ўжо ў адваротным кірунку — «над гару» (стар. 456); «разорили деревню» — «срубилаві вёску» (стар. 463); «А у хозинна сторожка была пестрая собака» — «А ў гаспадары сабака рабы быў»; словы «в ночь» у сэнсе «за ноч» («...не дойдем в ночь»). «А не дойдем — в лесу переднем» перакладзена «у ноч». А таму давясло «творча» пераарбіць слова «пераднем» у... «перана-чым».

Творы класічнай рускай літаратуры наш чытач доўга ведае ў арыгінале, па-любві іх са школьнай парты. Таму ён велікі чула і непрымырліва ставіцца да кожнага нават і нязначнага скажэння ў перакладзе. Тым больш непярима, калі чытаць замест мастацкага перакладу лаяносіца пераклад механічна. А іменна гэта адбываецца кожны раз, калі творчая работа даручаецца выпадковым перакладчыкам.

Дзейнасць перакладчыка — гэта літаратурная творчасць, не менш адназначная і павязаная, чым усё іншыя галіны літаратуры. Але ўважлівых і патрабавальных адносін да гэтай галіны літаратуры ў нашым пісьменніцкім асяроддзі не адчуваецца. ССР БССР стаіць ад гэтай справы ў баку. Многія кваліфікаваныя літаратары, якія могуць займацца перакладамі, да гэтай справы не прыцягваюцца. Выдавецтва ў значнай ступені выкарыстоўвае ў якасці перакладчыкаў тых, хто знаходзіцца над рукой — сваіх-жа работнікаў. Зразумела, срод супраціўнікаў выдавецтва ёсць рад вопытных літаратараў. Але перакладамі ў выдавецтве займаюцца не толькі гэтыя людзі. Ці ўважваюцца пры такой настановадцы справы літаратурныя здольнасці і вопыт, неабходны перакладчыку аўдыторыі? Наўрад! У якасці ілюстрацыі возьмем пераклад рускае кнігі праф. М. Дабрыніна «Беларуская літаратура» (старажытны перыяд), зроблены супраціўнікам выдавецтва І. Абенгеймам.

З першай да апошняй старонкі кніга запоўнена русізмамі, мизгратымі выразамі, парунанымі элементарных правіл граматыкі. Увесь час трапляюцца выразы, накітават «цікавыя» інакш пыханне (стар. 5); «Абаронена Русі ў хрысціянства» (стар. 80) і г. д. і г. д. Шарока ўжывае перакладчык неўласцівыя беларускай мове формы, накітават: «скажыцеся» (стар. 149); «астаўшыся» (стар. 152); «прыняўшыя» (стар. 82) і г. д. Нярэдка перакладчык нават і не кілапніцца аб тым, каб хоць я-небудзь пераклаў гэты і іншы фразу аб словах. Ён піша: «татарскае іга» (стар. 6); «прыцясненні» (стар. 9); «цяткошчы» (стар. 9); «стажа быць», «астаўшы» (стар. 149); «младзевствуючымі народамі» (стар. 286); «старгаштва», «прыбаўтак» (стар. 288) і г. д.

Адсутнасць творчай атмасферы вакол работы перакладчыкаў, непатрабавальнасць Дзяржаўнага выдавецтва БССР да якасці перакладаў выклікаюць, у сваю чаргу, адпаведныя адносіны з боку некаторых літаратараў.

Наўрад ці ўзвусь-б драматург А. Макаёнак пісаць п'есу ў супрацьстве з літаратарам такой кваліфікацыі, як П. Іоах. Аднак кнігу азербайджанскага пісьменніка Юрагімава «Настане дзень» яны перакладалі з рускай мовы разам. Дарэчы, устанавілася дзіўная практыка падобных перакладаў. Арыгінал механічна разрываецца (літаральна) на дзве роўныя часткі, і перакладчыкі працуюць незалежна адзін ад аднаго. Што датычыцца А. Макаёнка, дык наўрад ці ставіўся ён у дадзеным выпадку да перакладу, як да творчай справы.

Прыклады беспрываждыва падаходу да выбару перакладчыка, непатрабавальнасці да якасці перакладаў з боку выдавецтва можна навелічыць. Але і з прыведзенага яна вынікае, што ў галіне перакладаў усё яшчэ не жытва стыхійнасць і раменісцтва — умовы для дзейнасці тых, хто бярыцца за перакладчыцкую работу зусім не з творчай матай.

Вышэй гаварылася, што ССР БССР стаіць у баку ад арганізацыі перакладчыцкай справы. ССР БССР цікавіцца перакладамі толькі тады, калі трэба выдаць які-небудзь юбілейны зборнік. Мала займаюцца ў Савозе пісьменнікаў выхаваннем і павышэннем кваліфікацыі перакладчыцкіх кадраў. Узды хоць-бы такі факт. У нас перакладца на мала кніг замежных аўтараў. У пераважнай большасці яны перакладаюцца з рускага перакладу. А гэта таксама прыкмета саматужніцтва. Наволькі навелісася-б якасць перакладаў, калі-б перакладзілі творы з арыгінала, паказваючы, напрыклад, зробленыя ў аспіні час пераклады з англійскай мовы вершаў Бернса, Фаста і інш. (перакладчык Я. Семіжонаў). Сярод выпускінікаў Мінскага інстытута замежных моў можна знайсці людзей, якія-б з поспехам працавалі ў галіне перакладу. Але аб гэтым ніхто не падумаў.

Зусім незвычайнаю прапавада ў мінулым секцыя перакладчыкаў. Наўрад ці можна назваць яе творчай секцыяй. Ніводнага суф'ёнага абмеркавання, ніводнай вялікай творчай размовы ў секцыі не адбылося. Секцыя не ўзняла свой голас супраць раменісцтва ў перакладчыцкай справе, якія часам сустракаюць прыхільнасць з боку рэдакцыі выдавецтва. На сутнасці існаванне секцыі было чыста фармальным.

Ціпер-жа секцыя і зусім ліквідавалі са згоды кіраўніцтва Савоза пісьменнікаў. Мы лічым, што секцыя трэба аднавіць. Калетныя абмеркаванні работы перакладчыкаў, суф'ёнага размова па творчых праблемах перакладу на секцыі і на старонках друкаваных органаў — усё гэта зрабіла-б плённы ўплыў на якасць перакладчыцкай літаратуры.

ССР БССР, уся пісьменніцкая грамадскасць рэспублікі павінны рашуча ўмяшчацца ў настановад перакладчыцкай справы, бо гэта — справа творчая.

Н. КІСЛІК.

Зачастую на сходах, а таксама ў друку гавораць аб гэтым расце прозы ў пасляваенны перыяд, аб некаторым адставанні пэўнага значнага адставанні крытыкі, напярэдадні з ростам усёй літаратуры.

Мне здаецца, што гэта здарылася, перш за ўсё таму, што асноўныя сілы крытыкі не ўдзельнічаюць у жыццым літаратурным працэсе. Даўно не чуваць выказванняў на дадзеныя пытанні развіцця і астану нашай літаратуры такіх, некалі актуальных крытыкаў, як В. Барысенка, П. Шахмат'юк, А. Кучар, Ул. Карпаў. Адно з іх перайшлі ў іншы жанр, другою хата з краю, я нічога не ведаю.

Зразумела, што гэты прабел нельга павінен быў запоўніць. І вось яго запоўняюць людзі, якія часам блізка і актыўна ўспрымаюць літаратурны з'явы, але ў недастатковай меры валодаюць веданнем жыцця, майстэрствам. Часам-жа гэты прабел запоўняюць людзі, для якіх літаратура — вельмі даўскага справа. У выніку атрымліваецца, што такі крытык можа адтрымліваецца, адным «усеабдымным» артыкулам або «разнесці» творчасць таго ці іншага пісьменніка, або захваліць яе празмерна.

Крытыка да гэтага часу лічыцца другародным жанрам. Атрымліваецца так, што паэты і празаікі, напісаны новыя творы, ставяць іх на абмеркаванне секцыі, апеліруючы да адной грамадскасці, але яшчэ не было выпадку, каб абмяркоўваліся грамадскасцю да з'яўлення ў друку рэзэансі артыкулы крытыкаў. Рацённыя друкуецца ў часопісе ці ў газеце: правільныя ці няправільныя так сцверджанні і разважэнні, усёроўна яны не падлягае ніякаму абмеркаванню. Гэта да магчымасці для выказвання спрэчных, а часам і супярэчлівых азнак літаратурных твораў. Вінавата тут у першую чаргу камісія па крытыцы Савоза савецкіх пісьменнікаў БССР.

Да чаго прыводзіць такая практыка? Перш за ўсё, да шаблону і трыфарэту. Пасля другога з'езду пісьменнікаў Беларусі ў друку можна было сустраць нямала артыкулаў так званага аглядавага характару. Там звычайна пералічваліся іменныя выданых пісьменнікаў, якія напісалі са справядлівым перыяд свае новыя творы.

А затым, пасля пераліку прывеліся выданых літаратараў, асталася слова «і інш.». Нямала патрэбна спрэчаць правільнасць думак, выказаных у артыкулах. Аднак трэба заўважыць, што людзі, якія па сапраўднаму кілапнісася-б аб літаратуры, павінны былі-б падумаць, а што-ж хаваліся за словам... «іныя»? А між іншым, дарэчы будзе сказаць, што часам «іныя» ў асноўным і застаюцца за гэты час старонкі газет і часопісаў сваімі творамі. Дык чаму-ж не сказаць сваё слова, не даць агляду іх творах, а па шаблону абыходзіць іх, называючы «іныя»?

Ёсць і такая катэгорыя крытыкаў, якія свядома пазбягаюць выказванняў на дадзеныя тэмы літаратурнага жыцця, замяняючы іх кола там даўняй гісторыі. Сюды адносяцца С. Майхровіч, Ю. Пішчэраў, В. Барысенка. Яны не адважваюцца пі-

саць пра новыя творы, на дадзеныя тэмы, бо тут, бачыце, ладчай памыліца. Вось так стаіць у баку ад сучасных задач літаратуры, ад літаратурнага працэса недаравальна савецкаму крытыку!

Другія крытыкі — В. Бур'ян, В. Бурносаў, І. Агееў — актыўна выступаюць у друку. Гэта іх добрая рыса. Яны пішуць часам вельмі трапныя артыкулы, якія прыносяць вялікую карысць літаратуры. Але іноў-такі хацелася-б у сувязі з іх выштурганымі прынцыпова павялічыць аб наступным. Часта яны даюць загаловаў сваім артыкулам «Пісьменнік і жыццё», «Жыццё і пісьменнік» і г. д., аднак забываюць на тое, што і крытык павінен вылучаць жыццё, каб правільна, докана крытыкаваць твор пісьменніка. Атрымліваецца так, што пісьменнік, каб напісаць твор, павінен паехаць у калгас або на прадырмства, вывучаць гэтае жыццё, а крытык можа базывацца сядзець у рэдакцыі, а потым супастаўляць твор пісьменніка з жыццём і безапачаткова даказваць, што аўтар не праў. Дагчы за ўсё крытык скажаць, што пісьменнік не ведае жыцця, але адкуль-жа яно выдоча крытыку, калі ён на працягу дзесятка год ні разу не выехаў ні ў калгас, ні на прадырмства? Якія-ж факты ён можа супрацьставіць фактам з твора пісьменніка? З прыватных рэзэансі? Гэта не пераканае пісьменніка. Так атрымалася з крытыкай В. Бурносава «Лістоў з Дубоўкі» А. Бялічэва і крытыкай І. Агеева аповесці Я. Брыля «На Быстрыцы». Абвінавачванню ў гэтых артыкулах вельмі шмат, але фактычных доказаў, жыццёвых фактаў няма, яны не супрадыставіліся пісьменніцкім выданням, а таму не пераканаюць чытача ў праўдзівасці сваіх сцверджанняў.

Калі крытыка сапраўды хоча заняць сваё законнае месца дарэдакцыі і настаяніка пісьменніка, яна павінна ставіць, каб калупі, творах да літаратуры, павялічыць павярхоўнага падаходу да літаратурнага з'яў. Вясковнае коўзанне на паверхні твораў прыносіць мала карысці пісьменніку.

Наспела пара адміністрацыі ад трыфарэтных паўтараў агульнавядомых ісцін, а перайсці да канкрэтнага ідэйна-мастацкага аналізу твораў. Там крытыка дасягне сваёй мэты, адграве тую ролю, якую яна павінна адгравяць у літаратуры.

Зразумела, нельга апраўдваць і пісьменнікаў. Яны ішчэ мала дапамагаюць выхаванню літаратурнай моладзі, мала выступаюць у друку на дадзеныя важнейшыя пытанні развіцця нашай літаратуры. І нават тия спрэчныя і прынцыповыя пытанні, якія часам выказваюцца ў друку, застаюцца па-за іх увагай. Так, напрыклад, атрымалася з артыкулам В. Бур'яна «Публіцыстыка ці рыторыка?». Дыскусія не паспела нарадзіцца, як адразу-ж была пахавана. А спрэчачка ёсць аб чым, і не толькі па гэтым пытанні.

Вышэй да жыцця, быць актыўным удзельнікам яго, стаіць на перавадой ліній бараб'бы нашата народа за будову камунізма — так, мне здаецца, павінен дзейнічаць кожны пісьменнік. Разам з тым, ён абавязаны адтвараць большую адназначнасць не толькі за сваю творчасць, але і за стан усёй нашай літаратуры.

Вышэй гаварылася, што ССР БССР стаіць у баку ад арганізацыі перакладчыцкай справы. ССР БССР цікавіцца перакладамі толькі тады, калі трэба выдаць які-небудзь юбілейны зборнік. Мала займаюцца ў Савозе пісьменнікаў выхаваннем і павышэннем кваліфікацыі перакладчыцкіх кадраў. Узды хоць-бы такі факт. У нас перакладца на мала кніг замежных аўтараў. У пераважнай большасці яны перакладаюцца з рускага перакладу. А гэта таксама прыкмета саматужніцтва. Наволькі навелісася-б якасць перакладаў, калі-б перакладзілі творы з арыгінала, паказваючы, напрыклад, зробленыя ў аспіні час пераклады з англійскай мовы вершаў Бернса, Фаста і інш. (перакладчык Я. Семіжонаў). Сярод выпускінікаў Мінскага інстытута замежных моў можна знайсці людзей, якія-б з поспехам працавалі ў галіне перакладу. Але аб гэтым ніхто не падумаў.

Зусім незвычайнаю прапавада ў мінулым секцыя перакладчыкаў. Наўрад ці можна назваць яе творчай секцыяй. Ніводнага суф'ёнага абмеркавання, ніводнай вялікай творчай размовы ў секцыі не адбылося. Секцыя не ўзняла свой голас супраць раменісцтва ў перакладчыцкай справе, якія часам сустракаюць прыхільнасць з боку рэдакцыі выдавецтва. На сутнасці існаванне секцыі было чыста фармальным.

Ціпер-жа секцыя і зусім ліквідавалі са згоды кіраўніцтва Савоза пісьменнікаў. Мы лічым, што секцыя трэба аднавіць. Калетныя абмеркаванні работы перакладчыкаў, суф'ёнага размова па творчых праблемах перакладу на секцыі і на старонках друкаваных органаў — усё гэта зрабіла-б плённы ўплыў на якасць перакладчыцкай літаратуры.

ССР БССР, уся пісьменніцкая грамадскасць рэспублікі павінны рашуча ўмяшчацца ў настановад перакладчыцкай справы, бо гэта — справа творчая.

Н. КІСЛІК.

На ростанях

Якуб КОЛАС

І радасна і сумна набліжанне канца. Сумна, калі канец кладзе сабою мяжу і аддзяляе ад усёго таго, чым ты жыў, у чым знаходзіў сэнс, прыменасць, захаванне. І наадварт, мы радуемся, калі падоходім да такога канца, што павідае за сабою бязрадасны, дажы і пакутлівы кавалак жыцця, і пераходзім у другі яго круг — яны, прываблівы, жадаю. На мяжу такога канца, напярэдадні волі сталі зараз Лабановіч, Тургай, Лявонік і Галубовіч. Надыходзіла троеце лета астражнай пакуты. І дзіўная справа: калі намы вольнікі акіяды вокам без малага тры пражытты ўжо гады, дык тады гэтыя зліваліся ў адну мала выразную пляму, у якой дні і ночы, месяцы, весны і зімы мала чым адрозніваліся адны ад другіх — сур'ядная аднастайнасць, нібы перад вачамі пралегла мёртва пустыля. І трэба было напружваць памяць, каб ажыцьцё ў ёй тую ці іншую з'яву або малюнак з астражнага побыту.

— Два месяцы і поўмесяца! Ты разумеш гэта, Уладзік? — трос Уладзіка за плечы Сымон Тургай.

— Разумею і адчуваю, — адказаў Уладзік, пазираючы праз клеткі жалезных пружыц у акно на зеляніну садоў, дзе чуліся маладыя лесны, вясёлыя галасы і смех бестурботнага юнацтва хлапцў і дзяўчат.

— Прастор, прастор і воля там, але не нам яны, не нам! — надражніў Уладзіка Андрэй.

— Хацеў-бы, нябожы, і ты, Уладзік, пабыць там? — пытаў Сымон Уладзіка і паказваў на сад, адтуль даносіліся галасы.

— Думаю, што і ты не адмовіўся-б пабыць там, — аваяўся Уладзік.

— Не дрэф, Курачкін! Будзеш на волі! Такая прымочка бытавала тады ў турме. Тым часам насельніцтва камеры патроху ўбывала. Выпусцілі Івана Сароку, Мардуховіча. За імі на чарзе быў дзед Юзафовіч. Праз некаторы час яго паклікалі ў кантору, сказаўшы, каб забраў манаткі. Хоць дзед і чакаў гэтага часу, але ўсё-ж дужа ўсхваляваўся. Паскладаны дзедвы манаткі ўжо ляжалі на нары. А калі надзіра-

Беларускі пісьменнік дзейна рыхтуюцца да свайго трэцяга з'езда, які адбудзецца ў верасні г. г. Нарады пэкт БССР Якуб Колас да аэрады закончыў апавесць «На ростанях» — трэцію частку сваіх палескіх апавесцей. Друкуем урывак з апошняга раздзела гэтага твора.

Цель адамнуў дзверы камеры і ўрачыста сказаў:

— Ідзі на волю, дзе! — дзед Юзафовіч узрушыўся яшчэ болей. Ён сханіў у нары манаткі, а потым паказаў іх ізноў на нары. З папеліскаваць, колькі дазвалі яму сядзець тадоў, ён кінуўся да Тургай, да Лабановіча, моцна і доўга паціскаў ім рукі.

— Дзякую, дзякую вам за вашу дабра-ту, за ўвагу, што вы аказалі мне старому!

А калі дзед развітваўся з Уладзікам, ён абняў і горача пацалаваў яго.

— Няхай табе, сынку, дае бог шчасці! Болей дзед таварыць не мог: на яго сілы вусы, як срэбра, скаціліся буйныя кроплі слёз.

— Трымайся, дзеду: у твай браворцы шмат захавана лекавай сілы! — жартаваў Уладзік.

небудзь ціннічае там, дзе гэта, недаробна, — абурўся Уладзік.

— Хіба не праўда? Сам ты ціннік — не на словах, а на справе! — асек Уладзіка Сымон.

Аляксандр Галубовіч, увесь час маўчаўшы, падаў свой голас:

— А да дзедам і я следам.

Галубовіч заставаўся дзён дзесяць пабыць з таварышамі, а якімі аблізіла трохгадовае прыбыванне ў адным астразе.

— Людзі, які хвалі ў рэчы: ідуць ды ідуць адна за другою, покі не закаляна іх цыпшыя.

Лабановіч хацелася паразважаць аб жыцці, аб людскім лёсе. Найбольш прыдатна на гэта быў Галубовіч. Ён вельмі радка спрачаўся, больш маўчаў і многа думаў у галыбовай самоце.

— Калі людзі — хвалі рачыня, дык няхай не закалявае іх людская цыпшыя, — многазачна заўважыў Галубовіч. На слова «людская» ён зрабіў паціск і ўзав'яў Андрэй над руку. Яны доўга шурвалі па камеры, а потым прасілі на нары, паціху вялі гутарку, якая захавіла іх, а затым прадоўжылі яе на астражным двары ў часе пагуляня.

— Такі этап рэчў не можа цянгуцца дзесяцігоддзімі, — казаў Андрэй Галубовічу: — рэвалюцыйны рух прыдушаны, але не спынены — ён жыць. І хіба можна наставіць такую адзину, праз якую не перайшлі-б чалавечы думкі? Рэвалюцыйны рух — жывае вада, што топча ўнутра чыялі, у сэрцы і паучудых народа. Яна выб'еца на паверхню, пракожыць сабе дарогу і павіносіць усё, што скоўвае незлічоныя сілы людскія.

— Іначай і быць не можа, — пераконана падхапіў Галубовіч: — а дзі гэтага не трэба, каб «людская» цыпшыя закаляла рачныя хвалі». Дарэчы: да якой палітычнай партыі дзякчы твае сэрца?

— Ты не зваяжй на «старое дрэва»: яно ішчэ падкоўціца да свае бабкі!

— У цябе дроны авычай скажаць што-

чайна адбываліся наведванні. Ад канторы пакой гэты аддзяляўся калідорчыкам. У пакой было даволі цёпла. Апроч таго, асоб, што прыходзілі з волі, адтароджвалі ад занывоных падвойна драцяная сетка. Ад аднаго не крыла да другога было не меней як аршыні адлегласці. Наведванні звычайна адбываліся ў прысутнасці турэмнай стражы. Лабановіч заняў месца зняволеных на адзін бок сеткі. З процілежнага боку стаяла жанчына. Калі Андрэй паўглядаў ў рысы яе твару, ён прыпынуў у заманчанне: наасупраць яго стаяла Ліда, ды не тая вучыўка-падлетка, а расціўная па ўсёй дзязвовай красе, зграбная, свежая як майская кветка дзясучына! Андрэй не зводзіў з яе вачэй і маўчаў, нібы ў знаменні.

— Ліда ўсімхнулася.

— Не павідаец мяне?

— Ліда! Лідачка! — вырваліся з грудзей Андрэй два словы.

— А вы так змяніліся, сталі такім бледным ды яшчэ бараду запасцілі. Каб я сустрагла вас у горадзе, дык і не паказала-б.

— Бледны, Лідачка, таму, што сяджу пад замком, без свежата паветра. А свай барадзе я не гаспадар.

— Што, вас прымушаюць запаскаць бараду? — здзівілася Ліда.

— Не, — засмяяўся Андрэй і зірнуў на надзірацка Рутвіча. Той адшюёўся далей.

— Мая барада належыць комуне, таварышам па камеры. У барадзе я хваляю троты і складаны нож у часе вобскаў, бо гатага нам не дазваляецца мець на руках.

— У барадзе? Грошы і ноў! — здзівілася Ліда ды яшчэ ўважлівай ускунала дэмані авалы вачэй на былога свайго настаяніка і вясез засмяялася. А потым на яе твары адбіў сум.

— І многа вас... такіх няшчасных у камеры?

— А чаму «няшчасных»? Часамі нам бывае і дужа вясела. Часу многа, на службу хадзіць не трэба. Жывем успамінамі аб мінулым, гадаем пра сваю будучыню, пра волю, а яна ўжо блізка. Усёды, Лідачка, жыць можна, нават і ў астразе. А вы як жыццёе, Лідачка? Я вельмі рад, што ты ўспоміла мяне, наведала, бо ду-

маў, што вы наведкі страчаны для мяне.

Сустрэчы з маскоўскімі сябрамі

(Да заканчэння ў Мінску гастролей тэатра юнага глядача)

Спектаклем «Сувораўцы» закончыў 5-га жніўня свае гастролі ў Мінску Маскоўскі тэатр юнага глядача.

Хвалючай была сустрэча мінчан з гасцямі. Не толькі моладзь і школьнікі, але і дарослыя палюбілі гэты калектыў, яго моладзі, шчырыя, праўдзівыя, яркія спектаклі.

Рознастайная рэпертуарная лінія тэатра. Тут п'еса аб жыцці старой дзевяцінагадзіннай школы — «Гімназісты» К. Трэнева, драма В. Губарава «Паўлік Марозаў» — аб патрыятычным подвигу юнага гіонера, п'еса аб выхаванні суворавскага вучыльца — «Сувораўцы» І. Маторына і Е. Рыса, сатырычная камедыя «Цудоўны хлопчык» Е. Рыса, руская і заходне-еўрапейская класіка — «Свае людзі, палічымся» А. Астроўскага, «Уяўны хворы» Ж. Мальера, «Слуга двух панюў» К. Гальдоні, «Адвержаныя» (па раману В. Гюго), розныя па тэмах п'есы-казкі — «Блакітная зорка» В. Бяляева і Т. Ліознавай, «Каралеўства крывых люстраў» В. Губарава і А. Успенскага, «Чырвоная шапачка» Е. Рыса.

Са спектакляў па п'есах савецкіх аўтараў лепшыя: «Гімназісты», «Сувораўцы», «Паўлік Марозаў». Найбольшую ўвагу заслужоўвае спектакль «Паўлік Марозаў». Кароткі дынамічны музычны ўступ да спектакля, надзвычай жывая, дасканалая рэалістычная дэкарацыя першай карціны і першыя ж словы, якія гавораць на сцэне выканаўцы, — усё гэта прыцягвае ўвагу глядача, і яна не паслабляецца, а, наадварот, усё больш і больш павялічваецца.

Ціжка аддаць перавагу каму-небудзь з выканаўцаў у гэтым спектаклі. Паўлік і яго брат Федзя (арт. В. Гаралаў і заслужаная артыстка РСФСР Л. Князева), іх маці Тацяна (арт. М. Зорына) і іншыя нават зусім эпизодычныя вобразы вырашаны рэалістычна, прычым усё выканаўцы складаюць адзіны дружны ансамбль. Можна пацвердзіць, што спектакль «Паўлік Марозаў» ні разу не быў паказаны вечарам, каб яго паглядзець і дарослыя.

У сцэнічным увасабленні п'ес-казак («Каралеўства крывых люстраў», «Блакітная зорка» і «Чырвоная шапачка») калектыў прадэманстраваў майстэрства і вынаходлівасць, многа яркай смелай фантазіі і дасціпнасці, прычым пастаўленыя эфекты не засланяюць, а дапамагаюць лепш даносіць да глядача важнасць і жыццёвае закранутых у спектаклях пытанняў і тэм.

У «Адвержаных» цікавых акцёрскіх работ многа, але некаторыя з іх пакідаюць дваістае ўражанне — усё як быццам добра, а часом і яшчэ нехапае. Спраба ўцісненні велізарнае літаратурнае палатно ў межы п'есы не ўдалася. Удалося захаваць асноўную сюжэтную схему вялікага твора Гюго, але персанажы, якія дзейнічаюць у ім, пазбаўлены той глыбіні, якую яны маюць у творы. Гэта хутчэй ілюстрацыйны тыпажы. Ці можна было пазбегнуць гэтага? Напэўна можна было. Не трэба было імкнуцца ахапіць неабдымнае — лепш бы ўзяць якую-небудзь лінію, напрыклад, лінію Гаўроша альбо Казеты.

Маленькі герой Гаўрош — любімец нашых дзяцей. Ціжка ўявіць яго, напрыклад, без вядомага эпизоду ў разураным драўляным слану, дзе ён раскрывае чулае сэрца маюга, які, не ведаючы бацькоўскай ласкі і клопатаў, аказвае гасціннасць двум малым таленавітам артыстка І. Папа не ўрае гэтага эпизоду, таксама як і многіх іншых эпизодаў, без якіх не можа быць

поўнакроўнага сакавітага вобраза, які ёсць у Гюго, і які мы ведаем і любім. У той час вобразы Казеты (засл. арт. Л. Князева), Эпінюны (арт. В. Вінакур), Тэнардзе (арт. М. Калеснікі) захаваны ў інсценіроўцы. Выдатна выконваюць акцыі гэтыя ролі, бо ў іх ёсць драматургічны матэрыял. Калі-б ён быў і ў другіх выканаўцаў, астатнія вобразы Гюго ў спектаклі былі-б больш значныя.

«Уяўны хворы» Маллера спектакль, які, на нашу думку, з'яўляецца неарганічным у рэпертуары тэатра. Геніяльнае камедыя вялікага французскага драматурга (рэжысёр заслужаны артыст РСФСР А. Брычко) яўна стылізаваная. Замест раскрасы ўнутранага свету герояў — знешні малюнак, трук і іншыя «прыёмы», якія часамі часамі вызначаюцца некаторымі рэжысёрскімі як традыцыйныя (!?) пры ўвасабленні п'ес Маллера, Бамаршэ і іспанскіх класікаў-камедыяграфуў.

Злоснай сатыры, аб якой гаворыцца ў праграме тэатра, на жаль, не атрымалася. Больш таго, спектакль настолькі замечаны рознымі непазрэбнымі мізансцэнамі, перабэжкам, пазіраваннем, што часамі проста цяжка сачыць за зместам неўміручай камедыі. Напрыклад, з'яўленне Туанеты (артыстка Т. Шчокина) у вобразе доктара не рашае асноўнай дзейснай задачы гэтай сцэны: пераканаць Аргона на верыць у новага доктара, у яго парадзі. Артыстка амаль пры кожным слове паднявае штучны жывот. Гэта вылікае смех у зале, і ён заглушае цудоўны малераўскі тэкст усёй сцэны. А, здавалася-б, смех павінен быў з'явіцца ў сувязі з тэкстам, з усёй сітуацыяй, а не ў сувязі з трукам.

Восьмем для сунастаўлення два другія вобразы ў гэтым-жа спектаклі: Фама Дзюафарус (артыст В. Мішын) і пан Вонфуа, натарыус (артыст Б. Паўлаў). Абодва акцёры ствараюць вельмі вострыя вобразы, блізкія да гратэска, але яны ўмела карыстаюцца трукамі.

У цікавага, вопытнага акцёра, якім паказваў сябе заслужаны артыст РСФСР Н. Дзеравіці пры стварэнні вобразу Чарнічкіна (гэта проста цудоўная работа!), дзеда Сярогі, генерала Малініна, вобраз Аргона атрымаўся малапераканальным.

У выніку, калі спектакль «Адвержаныя» паказвае, што няўдала інсценіроўка не можа ў поўнай ступені паказаць юнаму пакаленню ўсю прыгажосць шэдэўра сусветнай літаратуры, дык гэтаму-ж не можа служыць і няўдала рэжысёрская пастаўка перахваленай класічнай п'есы, як гэта атрымалася на спектаклі «Уяўны хворы».

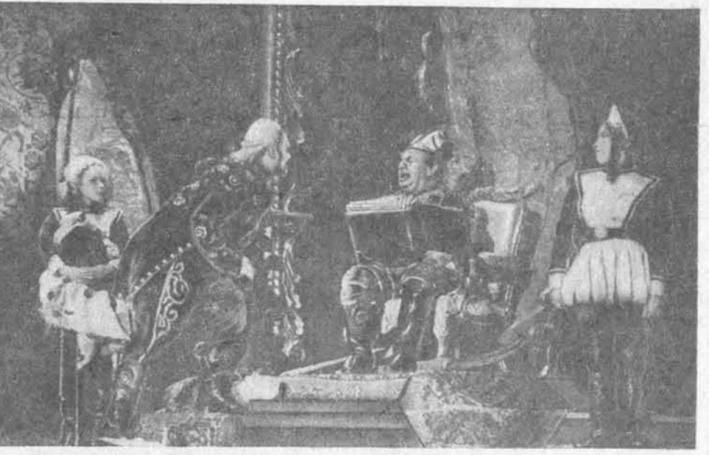
Трэба адзначыць, што акцёрскі састаў тэатра падобраны ўмела, рознастайна і складана з акцёраў як старэйшага пакалення, так і моладзі. Адаючы належнае майстэрству вядучых майстроў, хочацца парадавацца за моладзь тэатра. Многія маладыя артысты заваявалі любоў мінскіх глядачоў. Гэта заслужаная артыстка РСФСР Л. Князева (Федзя, Казета, Таццяна, Оля), В. Гаралаў (Паўлік Марозаў, Валодзі Байцоў), В. Раждаственскі (Віктар Югаў, Чжэн — «Блакітная зорка»), Даніла, Анжольрас, Харытоненка, І. Райнон (Ірына, Аня), В. Вінакур (Эпінюна) і іншыя.

Большасць (і прытым лепшыя) рэжысёрскія работ належыць галоўнаму рэжысёру тэатра заслужанаму дзеячу мастацтва РСФСР П. Цятнеровічу. Усе яго пастаўкі вызначаюцца ўдумлівым працтаннем аўтарскага матэрыяла і ўвасабленнем яго на сцэне ў простых і выразных формах. Усе спектаклі П. Цятнеровіча характарызуюцца дружным акцёрскім ансамблем, вялікай праўдай і непазрэбнасцю. У яго ёсць свой вызначаны пошарк рэжысёрска-майстра.

Шкада, што свае вялікія веды і вопыт П. Цятнеровіч шырока не перадае другім, не аб'ядноўвае вакол сябе вучняў — маладых рэжысёраў, якія маглі-б у будучым вырасіць такімі-ж энтузіястамі дзіцячага тэатра, якім з'яўляецца яго галоўны рэжысёр. Апрача Е. Бўдакімава, не вырае больш ніводна малады рэжысёр. А ў маладзёжнага тэатра павіна быць асабліва любоў да змены.

У сувязі з гастролімі маскоўскага тэатра юнага глядача.

Ус. КУХТА, рэжысёр.

Сцэна са спектакля «Каралеўства крывых люстраў». Злева направа: Оля — засл. арт. РСФСР Л. Князева, чырвонымайстар — арт. М. Дагмараў, Кароль Куан Тонсед — арт. М. Калеснікі, Яло — арт. Е. Фогель.

Пачуццё глыбокай удзячнасці

На працягу месяца ў Мінску праходзілі гастролі Маскоўскага тэатра юнага глядача. За ўвесь гэты час мы былі акружаны выключнай увагай і клопатамі грамадскай сталіцы Савецкай Беларусі. Тэатр паказваў свае спектаклі ў Акружным ДOME афіцэраў імя К. Е. Варашылава, а таксама выязджаў на заводы, фабрыкі, прадпрыемствы, піонерскія лагеры і дзіцячыя дамы.

Наш калектыў дзў 50 спектакляў, якія былі прагледжаны 40 тысячамі глядачоў. Сярод іх вельмі многа было моладзі і дзяцей. Масавыя калектыўныя походы былі наладжаны маладымі рабочымі завода імя Мяснікова, аўтамабільнага і трактарнага заводаў, фабрыкі імя Крупскай, велазавада, хлебазавада, друкарні імя Сталіна і іншымі прадпрыемствамі і ўстановамі горада.

За гэты час было арганізавана 11 сустрэч з маладымі рабочымі і дзецьмі горада.

Надзвычай цёплае ўражанне пакінулі ў нас творчыя сустрэчы з піонерамі і школьнікамі сталіцы і вобласці. Такія сустрэчы адбыліся ў Палацы піонэраў, дзе артысты паказалі вялікую канцэртную праграму, якая складзена з урыўкаў са спектакляў, асноўным удзельнікам якіх з'яўляецца творчая моладзь тэатра. Уважліва слухалі дзеці таварыскае размову аб творчым шляху старэйшага тэатра маладосці ў нашай краіны.

Урачэста і ўхвалявана сустрэлі артыстаў у піонерлагеры «Стайкі».

Моладзь тэатра не толькі дала ў піонерлагеры канцэрт, але пазнаёмілася з жыццём дзяцей. Асабліва запомнілася ўсім нам сустрэча з выхаванцамі дзіцячага дома № 8. Тут па сутнасці былі дадзены два канцэрты. Адаін «афіцыйны» быў наладжаны спачатку, як толькі артысты прыехалі ў горад да дзяцей. Другі — «неафіцыйны» пачаўся потым, калі дзеці і артысты бліжэй пазнаёміліся і ўжо не сталі глядачоў і выканаўцаў. Усе прысутныя ператварыліся ў выканаўцаў і ўдзельнікаў канцэрта. Дзеці паказалі сваю самадзейнасць, а артысты — сваю праграму. А потым пачаліся танцы, песні, гульні. Познім вечарам вярталіся мы з дзіцячага дома. Выхаванцы дзіцячага дома наведзілі таксама і наш спектакль.

Тэатр пакідае сталіцу Савецкай Беларусі з пачуццём глыбокай удзячнасці да юных і дарослых мінчан, якія так цёпла і сардэчна прынялі яго. Наш калектыў таксама абяцае сваю дапамогу і падтрыманне маладому свайму брату — Мінскаму тэатру юнага глядача, які маркуецца быць створаным у сталіцы Савецкай Беларусі.

С. ЗАВЕЛЬСКАЯ, загадчык педагагічнай часткай Маскоўскага тэатра юнага глядача.

Гастролі ў заходніх абласцях

У ліпені тэатр імя Янкі Купалы паказваў свае спектаклі ў заходніх абласцях БССР. За гэты перыяд калектыў наведаў Гродна, Брэст, Пінск, Баранавічы, Ліду і абслужыў звыш 20 тысяч глядачоў.

Вельмі цікавымі былі сустрэчы работнікаў тэатра з піонерамі і выхаванцамі дзіцячых дамоў Брэскай вобласці, а таксама сустрэча з глядачамі і удзельнікамі самадзейнасці ў Пінску.

Усюды глядачы і прадстаўнікі партыйных і грамадскіх арганізацый абласцей шчыра віталі артыстаў і выказвалі пажаданне сустракаць іх штогод.

Г. ПЯТРОЎ.

ТВОРЧАСЦІ Таленавіты

Радасна адзначыць, што за апошні час у канцэртах Беларускай музыкі ўсё часцей гучаць новыя творы маладых таленавітых кампазітараў Ю. Семіяні, І. Кузняцова, Э. Тырманд, М. Носкі, Е. Глебава і інш. Пленум Саюза савецкіх кампазітараў БССР, які адбыўся ў маі, паказаў, што моладзь уяўляе значную сілу, што яе музыка захпае сваёй свежасцю і пачуццём новага, што ў ёй ёсць парэсты своеасаблівае і арыгінальнае. Аб тым, што гэта ўласціва кампазітарскай моладзі, сведчыць творы Э. Тырманд, якія атрымалі станоўчую ацэнку музычнай грамадскасці.

Э. Тырманд закончыла Беларуска-кансерваторыю па класу фартэпіяно 1949 годзе і кампазітарскае аддзяленне ў 1952 г. Яшчэ ў студэнцкія гады пасля рада лёгкіх камерных твораў для фартэпіяно, скрыпкі яна напісала кантату «Партыя нас вядзе да камунізма» — буйны твор, над якім працавала звыш года. У канцэце моладзі аўтар поўным голасам гаворыць аб пачуццях савецкіх людзей, занятых мірнай стваральнай працай. Пявуучая мелодыя сведчыць аб сур'ёзнай рабоце кампазітара над вакальнай лініяй кантаты. Аднак, нягледзячы на меладичную свежасць і рознастайнае суправяджэнне фартэпіяна партыі, у канцэце няма дэталіформы і дастаткова выразнага рэчымтыву, слаба скарыстаны магчымасці тэматычнага развіцця матэрыялу.

Асаблівай увагі заслугоўваюць хоры а'канэла «Зімовая дарога» і «Зімовы» на словы М. Багдановіча. Аўтар глыбока пранік у ласціны тэкст вершаванага свабодна валадоўчы прыёмам харавога пісьма, кампазітар шырока скарысталася магчымасці хору, тамбраўна асабліва і багату тэхніку паліфонічнага пісьма.

Аб харавым майстэрстве Э. Тырманд сведчаць апрацоўкі двух украінскіх песень для хору а'канэла «Вячэрняя песня» Станяні і «О, чаго-ж ты, дубе». Асабліва шчыра гучыць у харавой апрацоўцы кампазітара лірычная «Вячэрняя песня».

Новыя

Кіностудыя «Беларусьфільм» закончыла здымку фільма «Хто смеецца апошнім» па сцэнарыю Кандрата Крапіва. Галоўныя ролі ў фільме выконваюць Г. Глебаў, Б. Платонаў, У. Уладзімірскі, Л. Ражэцкая, Л. Рахленка, І. Шаціла, Л. Драздова і іншыя. Рэжысёр фільма — В. Корш-Саблін, апэратар — А. Гінбург.

Каля возера Нарач вядуцца здымкі каляровага фільма «Несцерка» па сцэнарыю В. Вольскага. Галоўныя ролі ў гэтым фільме выконваюць артысты Б. Ценін (Маскава), Г. Глебаў, Ул. Дзядзькош, В. Пола, Л. Драздова і А. Бараноўскі. Рэжысёр фільма — А. Заркі, апэратар — Ю. Фогельман.

Кіностудыя значна пашырала выпуск сельскагаспадарчых фільмаў. Дэманструюцца на экранях кінотэатраў кароткаметраж-

У тэатральным

У Беларускай тэатральна-мастацкай інстытуце пачаліся ўступныя экзамены. Веды будучых студэнтаў акцёрскага факультэта правяраюць народны артыст СССР Б. Платонаў, народныя артысты рэспублікі І. Ждановіч, Д. Арлоў і К. Саникуў. Паступаючы на мастацкі факультэт экзаменуецца заслужаная дзеячы мастацтва БССР В. Волкаў, А. Бембель і жывапісец В. Цірко.

Тэатр сучаснай п'есы

Тэатр імя Ленінскага комсамола Беларусі па праву лічыцца адным з цікавых калектываў нашай рэспублікі, аблічча якога вызначаюць многія значныя спектаклі, што нясуць у сабе мастацкі вобраз, праўду сцэнічнага дзеяння, жывую думку і ансамблевасць. Апошняя ўнікае ў спектаклях не толькі таму, што яе дамагаюцца рэжысёры, але і таму, што да яе імкнучца многія артысты.

Большасць артыстаў тэатра ўласцівы дапытлівыя адносіны да жыцця, вострае пачуццё праўды, імкненне авалодаць дакладнай унутранай і вонкавай тэхнікай. Уменнем знаходзіць запамінальныя жыццёвыя дэталі, даюць вострую выразную характарыстыку вобразу, раскрываюць яго ўнутраны змест — адзначаны лепшыя работы тэатра.

Значная заслуга ў гэтым вопытнага рэжысёра І. Папова. У яго спектаклях ёсць дэкладная рэжысёрская думка, мастацкае адзінства формы і зместу. І. Папоў не «арыгіналізаваў», але працуе ён заўсёды з захвапленнем, і гэта фарміруе аблічча спектакля і тэатра.

Калектыў тэатра багаты яркімі акцёрамі, якія любяць свой тэатр. Разам з артыстамі старэйшага пакалення — М. Абрамавым, А. Асторынай, О. Захаравай, А. Качатковай, П. Маркіным, А. Самаравым, В. Сусленікавым, С. Юргенічам — з поспехам працуюць артысты сярэдняга пакалення — В. Андрэў, Т. Заранок, С. Іванова, А. Ілюшын, М. Карабіцкая, М. Папова і таленавіта моладзь — А. Астапашанка, В. Укнусаў, Ю. Власаў, В. Уладзімірскі, В. Каліна, Т. Банавалава, В. Лісоўскі, Л. Рыбаследава, О. Сонцава, Л. Хрол. Усе яны складаюць моцны ансамбль, здольны вырашаць значныя творчыя задачы.

Вялікае месца ў рэпертуары займае сучасная савецкая п'еса. Не ўсё ў спектаклях бездакорнае, больш таго — некаторыя

Д. АРЛОЎ, народны артыст БССР

ігры кожнага выканаўцы, што дало магчымасць раскрыць адны псіхалагічныя малюнак усёй п'есы.

Перад глядачамі праходзіць група маладых савецкіх людзей, цікавых багаццем думнага свету. Тут і ваявы Лаўрухін (арт. А. Ілюшын), і вонкава грубаватая але з глыбокай душой, шчырая і простага Галіна (арт. С. Іванова). Цудоўныя ў п'есе і спектаклі вобразы Люсі Вяздзёрнікавай (арт. О. Сонцава) і цёткі Тасі (арт. А. Качаткова). Прывабыны Паўлік Тучкоў (арт. В. Кауцын), Ніна (арт. Т. Канавалава) і Алег Даронін (арт. В. Андрэў). Вельмі праўдзівы і пераканальны Архіпаў (арт. В. Сусленікаў).

Вяздзёрнікава іграе Б. Уладзімірскі. Характар героя складаны, супярэчлівы. У Уладзімірскага Вяздзёрнікава да вайны — адзі, пасля вайны — зусім іншы. «Абодвух» Вяздзёрнікавых артыст аб'ядноўвае бадай толькі вонкавай парывістасцю. Восем чаму герой выглядае ў выкананні артыста больш «перажываючым» і менш раздумлівым — гэтага якра нехапае для паўна тых характарыстыкі такой натуры, як Вяздзёрнікаў.

М. Папова ў ролі Ольгі пранікнёна і псіхалагічна глыбока, але роля не зусім стаеуцца да індывідуальнасці артысткі. Артыстка М. Карабіцкая ў ролі Зойкі Талонцавай добра спалучае сакавітасць інтанацый з унутраным лірызмам. Яна даносіць моцную характарыстыку гэтай самабытнай дзяўчыны. «Ён для мяне не больш, як далёкая зорка... І не менш», — а сума на няўдалым каханні да Вяздзёрнікава і з вялікай пераканальнай сілай гаворыць Зойка-Карабіцкая.

Няхай не ўсё дасканалы ў гэтым спектаклі, але ў ім ёсць галоўнае — адчуванне жыццёвай праўды, пераканальнасць многіх характараў і палажэнняў. Рэжысёр і акцёры не толькі пасрадзілі ў гэтым спектаклі паміж аўтарам і глядачамі, —

яны многае дадаюць да аўтарскіх думак і знаходка са сваіх уласных жыццёвых назіранняў.

У спектаклі «Старонка жыцця», пры ўсёй уласцівай яму недахопах, ёсць пульс сучаснасці, вобразныя карціны часу, якія ўслаўляюць нашу рэалінасць. У ім ёсць і сур'ёзная ўдача артысткі О. Захаравай, якая стварыла глыбокі па ўнутраным зместу і псіхалагічнай распрацоўцы вобраз старой настаўніцы Паўлаў. На жаль, гэтага нехапае многім іншым удзельнікам спектакля, і асабліва таленавітым В. Укнусава і В. Грычынскаму, якія цікава пачалі свае ролі, але не давалі да канца задуму сцэнічных вобразаў.

Асобнае месца ў рэпертуары тэатра займае спектакль «Чайка».

П'еса Чахава з іх своеасаблівай аўтарскай інтанацыяй і праўдай характараў, складаным комплексам пачуццяў і думак герояў патрабуюць дакладных і ў той-жа час тонкіх прыёмаў выканання. Многія артысты, удзельнікі «Чайкі», знаходзяць сродкі выразанасці, сапраўдныя чалавечыя, а не «акцёрскія» адносіны да думак і пачуццяў сваіх герояў. Разам з рэжысёрам яны ствараюць непаўторны, толькі Чахава ўласцівы настрой, знаходзяць хараво-чхаўскай музыкі-мовы, пранікаючы ў складаны душэўны свет герояў.

Асабліва радуе ў гэтым спектаклі поспех маладой артысткі Т. Канавалавай у ролі Ніны Зарэчнай. Калі глядзіш на яе Ніну, верыш, што гэта — таленавітая, душоўна багатая дзяўчына, здольная на глыбокія пачуцці. Мы верым у яе вялікую будучыню — будучыню мастака, верым, што яна, намаганнімі волі здолее пераключыць свае пакуты ў творчасць, глыбокую і праўдзівую.

Станоўчым якасцём спектакляў «Гады вандраванняў» і «Чайка» становіцца асабліва вядомай у параўнанні з «Вясёлым падарожжам» В. Дыхавічнага. У гэтым творы рэжысёру і акцёрам не дадзена магчымасць паказаць усю сілу сваіх здольнасцей. Ціжка знайсці адзінства жанра і дэталі вобразу спектакля.

Спектакль «Выбачайце, калі ласка!» (рэжысёр Г. Волкаў) заслугоўвае ўвагі, як спроба самастойнага прачытання тэатрам гэтай сатырычнай камедыі. У спектаклі ёсць акцёрскія дасягненні, і ў першую чаргу — выкананне ролі Антаніна Цімафееўна артысткай О. Захаравай. Але ёсць і няўдачы. Артыст А. Самарав, майстра «характарных» ролей, у ролі Гарошкі не скарыстаў усіх магчымасцей, якія дае п'еса.

«Анджэла» даўно стаў спектаклем «бягучага рэпертуара». У меладрамах (асабліва ў «рамантычных») рэдка сустракаецца тонкая псіхалагічная распрацоўка вобразаў. Часцей за ўсё там героі жывуць проста лінейна. І калі ён злодзей, дык — «чорны», калі героіня — здык абаявова светлая, добрая і надзвычай пашчотная. І ўсё-ж «Анджэла» — п'еса В. Гюго, у якой ёсць характары, а не толькі абстрактнае дабро і зло. Здолеў-жа артыст В. Андрэў вылучыць цікавую фігуру Арфеа са сціплага аўтарскага матэрыялу.

Акцёры (за выключэннем С. Івановай і часткова А. Самаравы) больш расказваюць нам аб сюжэце, чым даюць адчуць вобразы ў іх думках, сутычках, дзеяннях. Проста лінейныя «выкрываўчыя» акцэнтны, уласцівыя многім выканаўцам, вядуць да спрашчэння сацыяльных рыс герояў, да перавагі вонкавай характарыстыкі над унутранай. Спектакль умела мізансцэніраваны, аздажаны, і ўсё-ж ён не атрымаў строінага ансамблевага гучання.

У спектаклях «Анджэла» таксама, як і ў значнай ступені ў «Дон Сезар де Базан» ёсць тэндэнцыя да халоднай, пабудаванай на вонкавай тэхніцы, ігры. Часта вонкава эфектная, але ўнутрана пустыя прыёмы падмяняюць сапраўднае «жыццё чалавечага духу». У гэтых спектаклях паказаны чалавечыя страсці наогул. Вобразы прадстаюць перад намі плоскаскамі, адраўнянымі ад канкрэтнай эпохі, ад сацыяльна-

Першая народная бібліятэка

У вёсцы Астрэмежава Брэсцкага раёна ёсць бібліятэка. На яе паліцах налічваецца звыш трых з паловай тысяч кніг. Бібліятэка мае невялікі актыву чытачоў: іх тут больш за 400 чалавек. У мінулым годзе чытачам было выдадзена больш п'яці з паловай тысяч кніг. Для звычайнай сельскай бібліятэкі гэта — надзвычайнае дасягненне.

Астрэмежавая сельская бібліятэка мае нававычай багатую і цікавую гісторыю.

У верасні 1905 года ў вёсцы Астрэмежава Брэст-Літоўскага павета Гродзенскай губерні адкрылася народная бібліятэка-чытальня імя Ф. Паўленкава — першая ў беларускай вёсцы. З двух тысяч народных бібліятэк, створаных у Расіі на срэды вядомага рускага прагрэсіўнага выдаўца Паўленкава, у Беларусі было адкрыта толькі 11. Астрэмежавая бібліятэка была першай з гэтых адзінаццаці народных паўленкаўскіх бібліятэк на Беларусі. Яе работа падрабязна асвятлялася ў беларускім друку таго часу, у прыватнасці, у газеце «Наша ніва».

У Астрэмежаве бібліятэка была арганізавана па ініцыятыве групы студэнтаў, якія прызязілі ў родную вёску на канікулы. Але асобны чыжар работ не малады настаўнік народнага вучылішча Антон Паўлавіч Зенкевіч. Ён быў зацверджаны бібліятэкарам і назіральнікам народнай бібліятэкі.

Кніжны фонд бібліятэкі спачатку склаўся з кніг, сабраных сярэд інтэлігентнага раёна, і з кніг, прывезеных паўленкаўскім фондам. Некаторыя колькасць кніг была атрымана і ад А. М. Горькага.

Бібліятэка спачатку знаходзілася ў памішанай народнага вучылішча. Першыя кнігі чытачы бралі дзеці. Але хутка, дзякуючы шырокаму растлумачальнай рабоце, якую праводзіў малады настаўнік, аб існаванні народнай бібліятэкі даведзлася ўся акруга. У бібліятэку з'явіліся і дарослыя чытачы. Асабліва ўзрос пошты на кнігі і газеты ў дні ўсёагульнай забастоўкі чыгуначнікаў у 1905 годзе. Сяліне былі саі свядком той «смертнай цішыні», якая ўсталявалася на буйнейшым чыгуначным вузле Брэст-Літоўска.

З году ў год рос аўтарытэт бібліятэкі. У 1907 годзе ў ёй было ўжо больш тысяч кніг. Па-ранейшаму душой бібліятэкі

быў А. П. Зенкевіч. Ужо праз год, успамінае настаўнік, сяліне сталі пазнаваць імёнамі, з імі ўжо магчыма было гаварыць аб публіцы новага памішання для школы, аб арганізацыі крэдытнага таварыства. І хутка ў новым будынку школы бібліятэкачытальня атрымала асобны пакой.

Успамінаючы гэты час, Антон Паўлавіч з горадскае расказвае пра моладзь таго часу, пра сваіх выхаванцаў — былых вучняў і чытачоў народнай бібліятэкі. Радуецца і ганарыцца А. П. Зенкевіч тым, што ўсе яны мужна вынеслі суровыя выпрабаванні першай імперыялістычнай вайны, перыяд гаспадарання польскіх панцоў, гады Вялікай Айчыннай вайны.

Цяпер Антон Паўлавіч выдае ажыўленую перапіску са сваімі былымі выхаванцамі. Ён ведае ўсё, што робіцца ў Астрэмежаве. Але далёка не ўсё радуе старога настаўніка і бібліятэкара. Адзін з былых вучняў і чытачоў народнай бібліятэкі С. Краўчук піша сваёму настаўніку: «Бібліятэка знаходзіцца ў цэным, невялікім памішанні... Кніг мала. Мала і дарослых чытачоў...». Пра бібліятэкара С. Краўчук піша: «Чалавек ён добры, але не мае аднаведнай адукацыі». Скардзіцца С. Краўчук таксама на недахоп у бібліятэцы актуальнай сельскагаспадарчай літаратуры.

Ці можна з гэтым мірыцца? Зразумела, не. І ў гэтым вінаваты, у першую чаргу, Брэсцкі раённы аддзел абласнога ўпраўлення культуры, які не цікавіцца работай стайнай у рэспубліцы бібліятэкі і не аказвае ёй дзейснай дапамогі.

Астрэмежавая бібліятэка знаходзіцца напярэдадні свайго слаўнага п'яцідзясяцігоддзя, якое спаўняецца праз год.

На Беларусі не многа знойдзена бібліятэк і іншых культурна-асветных устаноў, якія б налічвалі поўвека свайго існавання. У сувязі з гэтым неабходна зрабіць некалькі прашаную ў адрас Міністэрства культуры БССР. Перш за ўсё, на маю думку, варта было б абмеркаваць пытанне аб п'яцідзясяцігоддзі Астрэмежавы бібліятэкі. Відць, трэба падумаць і аб публіцы спецыяльнага будынку для бібліятэкі, пасля таго добра падрыхтаванага работніка.

К. МАУРЫЧАВА.

На тэмы ДНЯ

Фільмы на паліцах

Сцены Рэспубліканскай канторы кінопраката абвешаны яркімі малюнічымі рэкламамі навукова-папулярных і дакументальных карцін. Але кантора пэўна і з'яўляецца тым адзіным месцам у рэспубліцы, дзе можна даведацца аб новых навукова-папулярных фільмах, бо яны ў сваёй большасці нерухома ляжаць на паліцах яе складаў.

Можна пералічыць па паліцах навукова-папулярных і дакументальных карцін, якія дэманстраваліся на экранях рэспублікі. У канторы ёсць кнігі ўліку фільмаў, якія паказваліся ў Мінску. Перагортваючы яе, вельмі рэдка можна сустрэць назву навукова-папулярнага або дакументальнага фільма. Вось некаторыя з апошніх запісаў: «У кінозатры «Першы» 15 ліпеня дэманстраваліся дакументальны фільм «Чэхаў». На кіносеансе прысутнічала... 34 чалавекі». «У кінозатры «Пермаго» 25 ліпеня дэманстраваліся кінофільм «Нашы чэмпіёны». Прысутнічала 60 чалавек». «У кінозатры «Першы» дэманстраваліся кінофільм «Гісторыя аднаго каліца». Прысутнічала 110 гледачоў».

Аналізіруючы з гэтымі крысмомі запісамі, міжвольна паўстае пытанне: чаму названыя фільмы глядзела так мала гледачоў?

Каб даць адказ на яго, трэба пазнаёміцца, які ў кінозатрах Мінска арганізаваны паказ навукова-папулярных і дакументальных карцін. У найбольш многалюдных частках горада, на праспекце Сталіна, размешчаны новыя кінозатры «Цэнтральны». Іх яго ўваходу шырока рэкламуюцца мастацкія фільмы, але дарэмна шукаць з густам аформленую рэкламу навукова-папулярных і дакументальных карцін. Яе няма, бо гэтыя карціны наогул тут не дэманструюцца.

Кіраўніцтва кінозатра пераканала сабе ў тым, што мінскі глядач да такіх фільмаў быццам «не прывучаны». Відць таму і ў кінозатрах «Зорка», «Радуга» і «Летні» аўтэнтычна дэманструюцца навукова-папулярныя фільмы.

Праўда, надаюна ў кінозатры «Летні» глядачы мелі магчымасць бачыць дакументальны фільм «Афрыка». Але трапіў ён на экран выпадкова: дырэкцыя тэатра не было наго паказаць. Нягледзячы на тое, што фільм дэманстраваліся разам з «Трыма мушкетэрамі» і пераважна ў нязручны для шырокага глядача час, ён на ўсіх сеансах даваў поўнае зборы. Толькі пасля гэтага фільм пачаў дэманстраваліся і ў другіх кінозатрах. У кінозатры «Пермаго» фільм «Афрыка» паказваўся на кіносеансах, з якіх адзін пачынаецца ў 9 гадзін раніцы, а другі — у 11 гадзін вечара і толькі на дзень пляцоўцы. У нязручны час дэманстраваліся ён і ў кінозатры «Першы». Тут наогул стала ўжо спеасаблівай традыцыяй паказваць навукова-папулярныя кінофільмы толькі ў нязручны першыя ранішнія кіносеансы, якія наведваюць пераважна дзеці.

У гарадскіх кінозатрах павінны рэгулярна дэманстраваліся навукова-папулярныя і дакументальныя фільмы. З гэтай мэтай былі значна і зніжаны цэны на білеты. Аднак нічога не змянілася ў Рэспубліканскай канторы кінопраката. Навукова-папулярныя і дакументальныя фільмы як і раней рэгулярна праглядаюць кіраўнікі праката Мінскага абласнога ўпраўлення культуры, дырэктары кінозатраў, затым іх рэгіструюць па ўсталяванай форме і... складаюць на паліцах у самых цёмных кутках фільмаховішча.

В. СМАЛІ, А. АРТАБАЛЕУСКІ.

Хроніка культурнага жыцця

САМАДЗЕЙНЫЯ МАСТАКІ — УДЗЕЛЬНІКІ ВЫСТАЖКІ

Творы васмі самадзейных мастакоў Гомельскага ўпрыгожваюць павільён Беларускай ССР на Усеагульнай сельскагаспадарчай выстаўцы. Гэта карціны старэйшага самадзейнага графіка В. Аксамітава «Электрычнасць у калгасе» і «Рака Уза» (акварэль), пейзаж мастацкага кіраўніка струнага аркестра Жлобінскага Дома культуры чыгуначнікаў А. Асавіцкага «Калгасны луг» (масла). Педагог рысавання і чарчэння Рэчыцкай сярэдняй школы Л. Абрамовіч прадставіў карціну «Фруктовы сад». Цікавая работа вучня Г. Фурмана «Беларускі пейзаж» (масла). Рабочы шклозавода імя Сталіна Г. Мацука прадставіў эцюд «Шэры дзень» (масла), вучыць Жлобінскай сярэдняй школы В. Жыткоў — «Возера» (масла).

В. ВУКУЛЕУ.

ВЫДАННЕ ТВОРАУ Я. КУПАЛЫ

Пашырэнца выданне твораў беларускай літаратуры на мовах народаў СССР і краін народнай дэмакратыі.

За апошні час у радзе выдавецтваў саюзных рэспублік выйшлі кнігі Янкі Купалы. На армянскай мове выданыя выбраныя творы народнага паэта. Зборнік вершаў Я. Купалы ў перакладзе на кіргіскаю мову

(перакладчык Т. Уметаліёў) выйшаў у Фрунзе.

Юныя чытачы Узбекістана і Латвіі атрымалі ілюстраванае выданне верша «Хлопчык і лётчык». На ўзбекскую мову верш пераклаў Ж. Жабораў, на латвійскую — А. Сілабрэда.

Гэты ж верш у перакладзе на балгарскую мову Д. Статкова выйшаў у Сафіі. Венгерскі паэт А. Гідаш пераклаў «Лен», Беларускай партызанам і некаторыя іншыя творы Я. Купалы.

КУЛЬТУРНЫЯ УСТАНОВЫ ГОРАДА

Жлобінскага раённая бібліятэка атрымала новае памішанне.

Фонд бібліятэкі складаецца з 20 тысяч экзэмпляраў рознай літаратуры. 2.800 чалавек з'яўляюцца яе пастаяннымі чытачамі.

Цяпер у Жлобіне працуюць 4 бібліятэкі, некалькі професійных бібліятэк, клуб чыгуначнікаў. Надаюна ўступіў у строй гарадскі кінозатры «Радзіма».

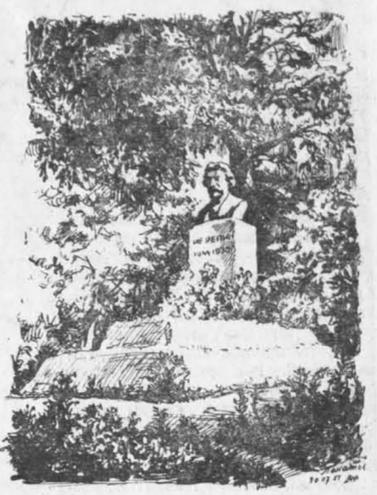
Д. ЗІНГЕР.

НОВЫЯ КНІЖНЫ МАГАЗІН

У Оршы ў новым доме па вуліцы Сталіна адкрыліся кніжны магазін. У магазіне ёсць аддзель: палітычная, мастацкая, сельскагаспадарчая, тэхнічная і навукова-папулярная літаратура.

А. БАДУ.

У рэпінскіх „Пенатах“

Магіла І. Рэпіна ў „Пенатах“. Замалеўка мастака В. Ждана.

Сто дзесяць год назад нарадзіўся выдатны рускі мастак-рэаліст Ілья Ефімавіч Рэпін. Трыццаць год яго жыцця (1900 — 1930) звязаны з пасёлкам Куокала (цяпер Рэпіна), дзе разамішчаны вядомы ўсёму свету рэпінскія «Пенаты». Яны знаходзяцца ў 50 кілометрах ад Ленінграда, у маляўнічым мясцовасці на Каральскім перапынку, які з'яўляецца курортным раёнам горада.

Імя «Пенаты» паінула глыбокі след у гісторыі рускага нацыянальнага мастацтва. Тут жыў вялікі творца шырока вядомых нашаму народу і ўсёму прагрэсіўнаму чалавецтву карцін: «Занарожцы», «Бурлакі», «Красны ход у Курскай губерні», «Не чакалі», «Іван Грозны і яго сын», «Арышт прапагандыста» і многіх іншых выдатных твораў жывапісу.

У «Пенатах» прызязідалі да мастака сябры, вядомыя пісьменнікі і музыканты, вучоныя. Тут пабывалі Горкі, Бардэнка, Курцын, Стасю, Глазуноў, Ілду, Сечанаў, Меўдзееў, Паўлаў, Бехераў. Тут напярэдадні рэвалюцыі чытаў свае вершы Рэпіну Владимир Маякоўскі.

Усё, што было ў дарэвалюцыйнай Расіі перадавым, прагрэсіўным у мастацтве, усё, што выступала за яго сапраўднаю народнасцю, групіравалася вакол выдатнага прадстаўніка рускага рэалістычнага жывапісу. На працягу многіх дзесяцігоддзяў «Пенаты» з'яўляліся вытокамі самых прагрэсіўных у тыя часы думак аб мастацтве. Сам Рэпін і блізка і яму людзі ўвесь час вялі змаганне з усім індывідуалістычным, удачным, гнілым у рускім мастацтве. «Пенаты», пачынаючы з дзевяціцятых гадоў мінулага стагоддзя, былі ачагом сапраўднай нацыянальнай культуры, баявы штабам рускага рэалізма.

У 1944 годзе белафіны разбурылі і спалілі рэпінскі дом-музей. Але памяць аб мастаку застае захоўваецца ў сэрцах савецкага народа. Парк, які захаваны ў «Пенатах», наведваюць шматлікія экскурсіі. Тысячы людзей з усіх куткоў нашай неабдымнай Радзімы, што прызязджаюць у горад Леніна, назаўсёды захавваюць у сваёй памяці ўспаміны аб гэтым цудоўным месцы.

Савецкі ўрад прыняў пастанову аб аднаўленні «Пенатаў». Будучы мемарыяльны музей вялікага жывапісца расказа новым пакаленням савецкіх людзей пра цудоўнага чалавек, якому ўсё сваё жыццё прысвяціў служэнню роднаму народу.

Магіла І. Рэпіна ў „Пенатах“. Замалеўка мастака В. Ждана.

Калі праходзім па цёмных аляях рэпінскага парка ў «Пенатах», у памяці, як жыў, паўстаюць вобразы ўсіх вялікіх людзей таго часу, якія на працягу многіх год наведвалі гэціныя рэпінскі двор.

Творчасць Рэпіна — невячэрняя крыніца сілы і бадзрасці, свядчэнне неўміручай веры ў вялікія творчыя магчымасці рускага народа.

Рэпін глыбока і пранікнёна акупаўся ў вывучэнне сучаснага яму рускага жыцця, бясстрашна бачыў яго сацыяльныя супярэчнасці, заўсёды стаяў на бок перадавых ідэй, якія рэвалюцыянізавалі грамадства. Яго групавы партрэт «Наседажне Дзяржаўнага савета» напоўнены нявысказаным да царскіх сапраўд, якія стаялі на чале царскай Расіі.

«Прыгажосць» — гэта справа густу, — гаварыў Рэпін. — Для мяне яна ўсё ў праўдзе!...

Даўно ўжо спачывае ў парку сваіх «Пенатаў» вялікі рэаліст рускага жывапісу, але жыве яго хвалюючае мастацтва, жыве народная любоў да яго.

Насыпным патокам ідуць у яго «Пенаты» савецкія людзі, ушанаваць памяць Рэпіна, які лічыў і ты далёкі ад нас час народнага прыгнетання і бясстрашна пахніпае веры ў пераможнае творчыя сілы народа.

П. КАБАРУЭСКІ.

Рэпіна.

З ЗАМЕЖНОЙ ПОШТЫ

Тарцюфы забараняюць „Тарцюфа“

«Гэта п'еса варажыя асновам хрысціянства», — такая рэзалюцыя італьянскай драматычнай цензуры аб «Тарцюфа» Малера, якая збіраўся ставіць Рымскі тэатр мастацтва. Асабліва адзіліцца тут не дэвалюцыя. Газета «Аванці» наведвае аб тым, што цензарамі драматычнай літаратуры ў Італіі з'яўляюцца цыяер каталіцкія манахі розных ордэнаў. Ім, аказваецца, перадаверыў гэтую справу ўрад Італіі.

А манахі розных ордэнаў не вельмі паважаюць класічную літаратуру. Калі ў Рыме забаронены «Тарцюфа», дык у Венецыі — «Отэла» Шаўспіра. Матывіроўка забароны п'ес Шаўспіра носіць адкрыта расісцкі характар. «Нама чам гледаць, — піша цензар, — глядзец на сцэне сумную гісторыю аб тым, як бела дзвючына пазінулася на сваім шляху і пахакала чорнага...» Вось усё, што вынес цензар з чытання «Отэла».

Неапалітанскі трагік Джозепа Паці наведвае, што было забаронена ставіць «Антыгона» Сафокла. (Спектакль меркавалася ставіць на адкрытай пляцоўцы, сярэд развалін антычнага тэатра). І трагедыю Сафокла манахі-цензары знайшлі «варожай хрысціянству». У сваім пісьме, надрукаваным у газеце «Аванці», неапалітанскі артыст піша: «Як можа быць ваража хрысціянству трагедыя, якая напісана задоўга да ўзнікнення хрысціянскай рэлігіі?».

Між іншым, у Італіі прышліся не лагусты не толькі класіцы. Забароняцца ўсе сучасныя п'есы, якія, на думку цензараў-манахаў, варожыя каталіцкай рэлігіі. Так, рад п'ес пануларнага ў Італіі драматурга Пірандэла не спадабаліся цензарам. Заба-

ронена яго п'еса «Лазар», таму што галоўны яго герой — свяціцнік паказаў даўчыну. Забаронена таксама п'еса Пірандэла «Сен'ёр Пераці», таму што рымскія цензары ўбачылі ў манахах яго героя «панітоізм». Такі ж лёс напаткаў п'есы французскіх драматургаў Жан-Поля Сартра і Кякто. Забаронена таксама пануларна на еўрапейскіх сцэнах п'еса нямецкага драматурга Бертольда Брэхта «Матшка Кураж». У гэтай гістарычнай драме (з часу 30-гадовай вайны) няма ні слова аб хрысціянскай рэлігіі. Але ў п'есе асуджанае вайна і гэтага дастаткова, каб тарцюфы з італьянскай драматычнай цензуры прызналі-б п'есу «антыхрысціянскай».

Люгце не толькі драматычная цензура. Надаюна было забаронена новае выданне «Бажэственнай камедыі» Данта з ілюстрацыямі мастака Д. Сальватора. Вядомыя буржуазныя выдаўцы Марно Альбатэ і Гінсаро ўнялі з гэтага поведу шум. На самай справе! Яны надрыхталі багатае выданне па спецыяльнай надпісцы, і вось цыяер гэтае выданне нацыянальнага класіка забаронена. Выдаўцы звярталіся за пратэстамі да міністра народнай асветы і нават у камісію італьянскага парламента. І толькі пасля доўгіх спрэчак выдаўцам удалося ўстанавіць прычыну, чаму забаронена кніга. Аказваецца, справа не ў якасці ілюстрацыі, а ў тым, што мастак Сальваторэ адкрыта выказваўся супраць дыктатуры Франка. А ўсё гэтае выступленне супраць іспанскага дыктатара лічыцца ў Італіі «крамолай».

Вось як лютуюць тарцюфы з італьянскай цензуры.

І. БАРЫСАУ.

Кніжная паліца

У Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі:

Вільям Шаўспір. «Трагедыі». Пераклады з англійскай мовы К. Крапіва, В. І. А. Вольскай, Ю. Гаўрука, Я. Семіжонава, Ул. Шахаўца. Рэдактары перакладаў: К. Крапіва і Я. Семіжонаў. Пераплет, фарзап, франтыспісы Н. Гудцева. Тытул, шматлікі тытул, застаўкі Л. Прагіна. Тытаж 5 т. экз., стар. 740. Цана 9 руб.

Нікалай Тіханав. «Апавяданні пра Пакі-стан». Пераклад З. Бандарынай. Малюнік В. Багаткіна. Вокладка Л. Замаха. Рэдактар С. Міхальчук. Тытаж 10 т. экз., стар. 96. Цана 1 руб. 15 кап.

Н. Мамін-Сібірак. «Шэра шыйка». Апавяданні. Пераклад Н. Гурана. Малюнік В. Калусінскага. Рэдактар С. Міхальчук. Тытаж 40 т. экз., стар. 48. Цана 70 кап.

Сцяпан Шчымаў. «Паўлік Марозаў». Пераклад С. Дзяржэ. Малюнік А. і С. Ткачых. Рэдактар Ул. Шахаўца. Тытаж 8 т. экз., стар. 52. Цана 2 руб. 10 кап.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Дамітрый АРЛОУ, Уладзімір АЛОУНІКА, Алякс. БАЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Васіль БУРНОСАУ, Настася ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖДАНОВІЧ, Павел НАВАЛЕУ, Барыс ПЯРНОУСКІ.

Перакладчык Т. Уметаліёў) выйшаў у Фрунзе.

Юныя чытачы Узбекістана і Латвіі атрымалі ілюстраванае выданне верша «Хлопчык і лётчык». На ўзбекскую мову верш пераклаў Ж. Жабораў, на латвійскую — А. Сілабрэда.

Гэты ж верш у перакладзе на балгарскую мову Д. Статкова выйшаў у Сафіі. Венгерскі паэт А. Гідаш пераклаў «Лен», Беларускай партызанам і некаторыя іншыя творы Я. Купалы.

КУЛЬТУРНЫЯ УСТАНОВЫ ГОРАДА

Жлобінскага раённая бібліятэка атрымала новае памішанне.

Фонд бібліятэкі складаецца з 20 тысяч экзэмпляраў рознай літаратуры. 2.800 чалавек з'яўляюцца яе пастаяннымі чытачамі.

Цяпер у Жлобіне працуюць 4 бібліятэкі, некалькі професійных бібліятэк, клуб чыгуначнікаў. Надаюна ўступіў у строй гарадскі кінозатры «Радзіма».

Д. ЗІНГЕР.

НОВЫЯ КНІЖНЫ МАГАЗІН

У Оршы ў новым доме па вуліцы Сталіна адкрыліся кніжны магазін. У магазіне ёсць аддзель: палітычная, мастацкая, сельскагаспадарчая, тэхнічная і навукова-папулярная літаратура.

А. БАДУ.

Новае аб зборніку Цёткі „Скрыпка беларуская“

Пасля паражэння рэвалюцыі 1905 года, скрываючыся ад праследвання царскага ўлад, Цётка вымушана была эміграваваць за граніцу ў т. Львоў. У Жолкаве, які знаходзіцца недалёка ад Львова, яна выдала ў 1905 годзе два зборнікі сваіх вершаў «Храст на свабоду» і «Скрыпка беларуская». Кнігі гэтыя з'яўляліся выданымі нелегальнымі. Яны былі выдрукі па партэцы на рэвалюцыйным падзеі 1905 года. Рэвалюцыйны змест твораў Цёткі прыцягнуў увагу царскай цензуры.

У Цэнтральным дзяржаўным архіве Літоўскай ССР і Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве ў Ленінградзе захоўваюцца цікавыя матэрыялы аб распаўсюджванні зборніка «Скрыпка беларуская» ў Вільні і аб адносінах да яго паліцэйскіх улад і царскай цензуры.

Як відць з архіўных матэрыялаў, 16 чэрвеня 1907 года інспектар друкарні і кніжнага гандлю ў Вільні Судавоў у час рэвізіі кніжнага магазіна на Благавешчанскай вуліцы знайшоў там 32 экзэмпляры зборніка «Скрыпка беларуская». Паводле слоў уладальніка кніжнага магазіна Ісаселья, што экзэмпляраў гэтага зборніка былі набыты ёю 3-га жніўня 1906 года ад адной невядомай асобы. Тады-ж у колькасці 10 экзэмпляраў зборнік паступіў таксама і ў кніжны магазін Макоўскага.

Уладальнікі кніжных магазінаў Ісаселья і Макоўскі абінававаліся ў распаўсюджванні нелегальнай рэвалюцыйнай брашуры. Супраць іх была ўбуджана судовая справа. 4 кастрычніка 1907 года пракурор Віленскай судовай палаты ў ад-

носіне за № 4776 п'есаў начальніку Віленскага губернскага жандармскага ўпраўлення аб неабходнасці распачаць даследаванне па дадзенай справе. Адначасова ён паведаміў у першы дэпартамент міністэрства востыні аб тым, што ім прапанавана начальніку Віленскага губернскага жандармскага ўпраўлення пачаць даследаванне з поведу знойдзенай у віленскіх кніжных магазінах «невядома дзе індывідуальнай брашуры «Скрыпка беларуская» злаганага амету». 8-га кастрычніка 1907 года начальнік Віленскага губернскага жандармскага ўпраўлення дакладваў у данясенні № 7507 Віленскаму, Ковенскаму і Гродзенскаму генерал-губернатарам аб тым, што ім «збуджана даследаванне па абвінавачанню ўладальнікаў у горадзе Вільні кніжных магазінаў Марці Ісаселья і Ісаселья і Вячаслава Макоўскага ў злаганыстве, прадуладжаны 129 ст. Угад. Угаж.».

Адносна кнігі быў зроблены запыт у Віленскі часовы камітэт на справы друку, які ў сваім паведамленні ад 15 верасня 1907 года за № 569 адзначаў, што брашура «Скрыпка беларуская» пры выхадзе не ў свет на разгледу гэтага камітэта не паступала і як па сваёму зместу, так і па выданню з'яўляецца творам нелегальным.

У абвінавачанні акце кніга характарызаваўся як твор, «вобзбуджваючы к учыненню бунтаўніцкага дэяння». Каб даць вясці шкоднасць кнігі, паліцэйскія чыноўнікі паспаліліся на верш «Суседзям у янові». У гэтым вершы вытывалася разуменне Цёткі таго, што толькі аб'яднанні рэвалюцыйнымі намаганнямі ўсіх наро-

даў Расіі можна знішчыць царызм і заваяваць свабоду. Паэтэса заклікала «Суседзям у янові», — брацкія народы Расіі і перш за ўсё вялікі рускі народ — падаць руку дапамогі беларускаму народу ў яго барацьбе за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне.

Мячы на ўвазе верш «Суседзям у янові», паліцэйскі чыноўнік, якому было даручана вясці даследаванне, пісаў у абвінавачанні акце: «Аўтар заклікае насельніцтва да ўзброенага паўстання для змянення дзяржаўнага рэжыму ў Расіі і пераходу на бок рэвалюцыянераў у барацьбе іх з самадзяржаўным уладам, які прыгнятае народ, прычым гасудар імператар называецца «скатам».

Такая фармулёўка ідэйнага сэнсу гэтага твора паказалася чыноўніку, відць, вельмі агульнай, не аўсім перакалаўчай. Яна была заменена больш канкрэтнай, якая дакладна перадавала змест верша. Для таго, каб зрабіць свой довад больш аргументаваным, паліцэйскі чыноўнік павінен быў звярнуцца непасрэдна да тэксту твора. У вершы «Суседзям у янові», — гаварылася ў абвінавачанні акце, — «аўтар, звяртаючыся да «суседзям» ад сваёй хат, ад сваіх ніў, ад усіх брацоў», у якіх пануе «ноч», якія «ацяма нелі з страшных мук», з якіх «пот іеіцця», у якіх «сохнуць грудзі», якіх «катуць», гаворыць, што ён нясе іх «слезы», «сётгані», «смагак царскіх зноў», зааўляючы, што «ці ў долі, ці ў надолі» — з вамі станем ў адным полі, рука ў руку з вашымі братам, за свабоду перад катам».

Зборнік «Скрыпка беларуская» падвяргаўся праследванню не толькі паліцэйскіх улад, але і царскай цензуры. Ім займаўся С.-Пецярбургскі камітэт на справы друку. Разгляд зборніка быў даручаны цензару

Васенцовічу-Макаравічу. У дакладзе Камітэту ад 7-га мая 1907 года цензар даваў наступную ацэнку зместу верша Цёткі «Суседзям у янові»:

«Хоць у вершы гэтым даволі невыразна гаворыцца пра ворага-ката, супраць якога заклікаецца аб'яднацца, але ўжыванне «царскіх нагаек» дае падставу бачыць у ім заклік да барацьбы з царскай уладай, з сучасным дзяржаўным ладам. А наколькі брашура, відць, прызначана для простага беларускага селяніна, то такога роду вершы падлягаюць выключэнню».

На дакладу цензара Камітэт не дазволіў распаўсюджванне зборніка. У маі 1907 г. «Скрыпка беларуская» была змешчана ў спісе забароненых царскай цензурай кніг.

Верш Цёткі «Суседзям у янові», які паслужыў прычынай забароны зборніка «Скрыпка беларуская», быў надрукаваны затым у кнізе І. Свіціцкага «Відроджэнне білорускаго пісьменства», якая выйшла ў 1908 г. у Львове. У рэцэнзіі на гэтую кнігу цензар Васенцовіч-Макаравіч падкрэсліваў, што аб вершы «Суседзям у янові» яму ўжо даведзілася дакладваць С.-Пецярбургскаму камітэту на справы друку: «У гэтым вершы заклікаецца заклік да барацьбы за свабоду супраць тырана-ката, прычым апісваецца сучаснае жыццё беларуса, як цёмная ноч, сярэд якоў раздзіокае слезы, стогны і світ «царскіх» нагаек».

Царскія чыноўнікі баяліся, каб рэвалюцыйныя вершы Цёткі, накіраваныя супраць самадзяржаўя, не трапілі ў народ. Вось чаму зборнік «Скрыпка беларуская» аж да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі быў пад забаронай царскай цензуры і распаўсюджваўся нелегальна.

В. ІВАШЫН.